

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA,

AK. 579 tételsz.

ERDÉSZETI LAPOK szám.

az országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Kilenczedik évfolyam.

I. füzet.

Januáriu 1870.

A Magyar-Horváltengerpart erdősítése.

(Felolvasatott a „magyar orvosok és természet vizsgálók“ 1869-ik év oct. 4—14-én Fiumében tartott — gyűlésének 9. szakosztályában, oct. 6.)

Az Adria innenső partja, mintegy 2 mérföldnyi szélességben kietlen kőtenger, vagy mint az utazók — kopárságánál és viszsegénységénél fogva — nevezni szeretik, második Sachara. Egy egy uralkodó pontra feljutva szomorú, megdöböntő képet nyújt e vidék. Többnyire közvetlen a tengerszinéből — átlagosan 30—35° hajlásu kopár hegyek emelkednek ki, csak is mintegy első alapját képezendők ama hegyeknek, melyek a legrendetlenebb csoportosulásban éjszakkeleti irányban — a tenger szine fölött közel 6000' magasságig egymás fölébe emelkednek; rendes völgy nélkül, egymás között kisebb — nagyobb hegyzugokat majd tölcser alaku mélyedéseket képezve.

E chaos alakzatban egymás fölébe rakott hegy csoportzat több mint felényi magasságig kopár, s erdővel csak azontul borítva, tulajdonképen egy nagy, az Ádria felé ereszkedő délnyugati lejtőjét képezi a Juli havasok azon ágának, mely az ádriai tengerrel mintegy párhuzamosan Dalmáthon felé nyulik. E hegylejtő a trieszti Karstnak folytatása, miért is azzal ugy kőzeti, mint égalji tekintetben azonos: főalkatrésze a mészkő, melynek felszine és hasadékai vaséleges agyag földdel vannak vegyítve.

E kietlen pusztaságnak csak egyes kis részei, s ezek csak megfeszített szorgalommal művelhetők, s ezek az itt szokásos száraz kőfalakkal körülkerítve, zöld színeikkel mint óvázok tűnnek elő a kiaszott szürke legelő közepette. A többi aránytalan nagyobb részt majd elsatnyult csepőte és bozót, majd ismét kopár silány legelő képezi, hol már nyár elején kiaszik a fű.

De e vidék nem csak növényzetének szegénységében és elhagyottságában éles kinyomata a szélsőségeknek, hanem ezzel karöltve égálji, légtüneti és vizarányi viszonyaiban is.

Nagyszerű de borzalmat keltő egy vidék ez, mely hogy ennyire lakható, a tenger közvetlen közelségének tulajdoníthatni; mesterségesen tartva fen a vidék nyomorult lakóiban tengődő életet.

És e vidék kopársága évről-évre nagyobb mérvet ölt: a legeléstől véletlenül megkimélt csepőték tüzelő anyagnak gyökerestől vágatnak ki, minélfogva igen természetes, hogy a kopár legelő folytonosan nagyobb tért foglal el. —

Mily csekély hasznót nyújt jelenleg e talaj, s ezt is mennyi fáradalom után, azt csak azon szorgalmas és még is földhözragadt szegény, gyámságot igénylő tenger melléki nép tudja, melynél a magyarbirodalom egy vidékének lakója sem ismeri jobban a szentírás ama szavait: „s arczod verejtékében keresd mindennapi kenyeredet.“

Pedig ahhoz nem kellene sem erkölcsi sem anyagi erőnket meghaladó áldozat, hogy e vidéket a végelpusztalástól megmentsük, s egyszer mind fölötte hátrányos égálji viszonyait javítsuk.

Mert nem a természet bánt e vidékkel annyire mostohán s juttatá ily szánandó sorsra: emberkéz tette azzá; kell tehát hogy emberkéz emelje egykori viruló fokára.

E vidék — melynek szemléleténél most elborzad az ember, nem volt mindig ily sivár; kincsét érő erdőségek borították e hegylejtőket egykor, melyek pusztításának alapja még a velencei uralom alatt lett megvetve, s azóta ezen irányban, bár lassan, de annál következetesebben és folytonosan halad előre.

E vidéket a végelpusztulástól megmentendő a jelen nemzedéknek jutott a fáradalom, áldozat és dicsőség gyaránt.

S hogy ezt elérhessük erdőt és pedig szálerdőt kell itt nevelnünk haladék nélkül, mielőtt még a kevés bozót és csepőte is végkép kiirtatnék; erdőt, mert e talajnak legnagyobb része föltétlen erdőtalaj, melyen más termelés-ág nem létesíthető. De ha e talaj más tenyésztési ágra alkalmazható volna is — tekintetbe véve az égalj szélsőségeit — akkor is erdőt kellene helyette teremtenünk, mert csak is a fa azon növény, mely nagyobb téren együttesen lényeges befolyást gyakorol az égaljra és vizarányra.

Jellemző tulajdonai ugyanis e kopár lejtőnek a száraz és hosszú nyár, a lég rendkívüli és állandóan magas hőmérsékletével, valamint verőfényes napon a lég gyors áthevülése, a gyakori derült ég és a „bóra“ név alatt ismeretes rendkívüli erős szélvész.

Tagadhatatlan, hogy ezen — úgy az állati, mint növényi életre hátrányos és éles jellegű égalji és légtüneti viszonyok főképen a vidék hegyalkatában, valamint a tenger közelségében rejlenek, de kétségkívül egyszersmind, hogy abban a tengermellék kopárságának szinte kiváló szerepe van.

A triesti Karston tett észleletek nyomán a napnak fekvő tengermelléki hegyoldalon a légmérséklet gyakran $+40^{\circ}$ R.—ra hág, s maga a fedetlen kőtalaj — szélcsendes, verőfényes napon, 8—10 fokkal jobban átmelegszik mint a lég, s 12—14 fokkal jobban, mint a fűvel benőtt talaj.

Könnyen elképzelhető tehát, hogy ily magas nyári lég-

mérséklet a legtöbb felhőt felemésztí, a mennyiben az oda ért légpára, nem hogy meg hülne, sőt megkönnyebbülve száll odább. Ugyszinte a hosszú nyári verőfényes napokon annyira felhevült kőtalaj nem hülhet ki a rövid nyári éjeken annyira, hogy a harmat csapadékot kellő mennyiségben lehetővé tehetné. S ha az eső létre jön is, az nyáron át nem elégítheti ki a szomszját égő talajt. Lettlégyen a rövid ideig tartó nyári-eső bár mennyire heves is, a rendetlen szikla csoportozat nem engedi azt ugyan a mélyedésekbe egészen lefolyni, de a mit a televény nélküli hasadékos szikla csoportozat el nem nyelt, csakhamar elpároltatja az új erővel égető napsugár.

Ezen körülménynek tulajdoníthatni, a vidék száraz nyarait, ugyszinte egyrészt a vidék vízszegénységét is.

Egészen más viszonyok léteznek eme kopár lejtőket uralgó erdős hegybérceken: ott aránytalanul több az esőzés és gazdagabb a harmat, több a forrás. Való hogy a gyakoribb esőzést ama bércek magassabb fekvése is okozza; de ezen körülményt főképen még is a kopár és erdősitett talaj közötti légmérsékleti különbségnek róhatni fel. S hogy a forrásokra mily befolyással van az erdő, bizonyítja azon tény, miszerint a jóval magasabban fekvő erdőkben — ugyancsak egyenlő közet és hegyalakzat mellett — legalább is minden ezer holdra esik egy egy forrás, még az alantabb eső kopár hegyoldalakon — a közvetlen tengerpartot kivéve — mértföldeken át is alig találhatni csak egy ital forrás-vizet is!

E vidék egyik más, és leghátrányosabb sajátságának, az ugynevezett bőra szélvésznek jellemzéseül megemlítem, miszerint a szél teljes dühében úgy gyalog egyéneket, mint terhes szekereket könnyűséggel földhöz dob, házak tetejét, kéményeket romba dönt, sőt 1865-ik év február hó 10-én a szt. péteri vasut állomásnál 4 künn álló üres vasuti teherkocsit fordított fel. Ily nemű szélvészek. kisebb, nagyobb erővel, 3—15 napi tartammal a hideg évszakban, a közlekedés legnagyobb

akadályára, évenként többször ismétlődnek ; e körülményből hozzávetőleg megítélhetni, mennyi adót fizet e vidék lakója a bórának.

Ezen szélvihar ily tulságos dühöngése általános szinte e lejtők kopárságának tulajdonittatik. A háttérben, a tengertől mintegy 2 mértföldnyi légvonalu távolságban a bérczetők s a további szárazföld jó zárodásu erdőkkel borítvák, mely bércek légmérséklete ugy a magas fekvés, mint az erdőség következtében jóval hűvösebb, Igen természetes tehát, hogy a meghült lég, a természettan törvényei szerént, a sokkal melegebb tengerpartra annál inkább is nagy sebességgel rohan, mert áramlásában a kopár lejtőn semmi akadályra sem talál.

Nem czéлом azonban az itteni szelek rémitő erejét egyedül a tengermellék kopárságában keresni, mert nagyban elősegíti e vihar ily nagy erőveli dühöngését a hideg évszakban az egyenlítő felé rohanó általános lég áramlat is.

Enélfogva tehát nem volna várható, hogy a bóra a tengermellék erdősítése után végképen elenyésznek, miután ugy az egyenlítő felé rohanó légáramlat okai, valamint a hegyi és tengermelléki légmérséklet közti különbségek annak utánna is létezni fognak ; csakhogy mig egyrészt az általános légáramlat ereje a lejtőket borítandó szálerdőn megtörnek : addig a kopár lejtő erdősítése esetében a magas hegység és tengermelléki légmérséklet közti aránytalan különbség észrevehetőleg s annyira kissebbednék, hogy bizton várható, miszerint nem csak a közlekedés lenne ez által nyűgétől felszabadítva, hanem az innetső parton lévő kikötők is nagyobb biztosságot nyűjthatnának a horgonyzó hajóknak.

Hiszem végre, hogy, miután az erdősítés e vidék égaljissat. szélsőségeit gyengítette, egészségi viszoyaira is érczhető és előnyös változást gyakorland, s alább szállítja a beljebb fekvő helyeken erősen uralkodó váltólázat. E betegség indokait és származását fürkészni nem érczem magamat hivatva, s itt

csak is a mennyire felvett tárgyam keretéhez tartozik emlitem meg, hogy e betegség e vidékeni befészkelése az erdőség végelpusztulása utáni időre esik, és hogy a jelentkező járványok a legnagyobb kopár területektől környezett községeket leginkább látogatják.

Bár mennyire méltányoljuk is tehát e vidék erdősítésének nehézségeit, az ahhoz megkivántató áldozatokat: mégis jóval tulszárnyalja mindezeket már magában azon sokoldalú és nemű közvetett haszon is, mely abból az egész vidékre háramlanék. —

Mindezek pedig nézetem szerint oly határozott előnyök, melyeket előbbre tehetni és többre becsülhetni azon közvetlen anyagi haszonnál, melyet a mesterségesen létesítendő erdő jövedelme ígér. Nem azt szándékom ezzel következtetni, mintha az itteni erdősítés nem ígérne kielégítő jövedelmet; sőt ellenkezőleg, ha egyszer ezen erdők vágási korukat elérhetik, kétség kívül a magyarbirodalom legjövedelmezőbb erdei közé tartozandnak. Mert ha az állabok növekvése az elpusztult talajon az első 2—3 évtized alatt esekély mérvben haladand is előre, annak utánna — kivéve a bóra iránynak különösen kitett hegyzugokban — bizonynyal oly szép és erőteljes növekvés fogja a fáradságot jutalmazni, minőt a tulköves, nagyrészt kiaszott talajtól első pillanatra alig várhatni.

Az itteni égálg és légtüneti viszonyok nagyon megnehezítik ugyan az erdősítést, de ha az állabok annyira felserdülnek, hogy zárt koronázatukkal ugy a napsugár, mint a bóra káros befolyásaival diadalmosan daczolhatnak, akkor, mint azt a néhol véletlenül megkimélt egyes facsoportoknál láthatni, az évi növekvés várákozásán felül kielégítő. Az átlagos enyhe égálg ugyan is a már kellő zárathoz jutott állabnál lényegesen emeli a különben sovány talaj termő képességét, ugyannyira, hogy e vidéken meritett tapasztalásom alapján, a hegylejtő, átlagos termőképessége után becsülve, a Feistmantel VIII-ik er-

dótalaj osztályzatába sorozható. Ha tehát az égalj a már felserdült állabra gyakorolt jótékony befolyását a tenger közelségével s így a fa könnyű és magas értékesítésével együvé állítjuk, kitünik, miszerint a már létesített s folyamatba tett erdőüzem, a czélnak megfelelő fanem és vágásforgás a szokottnál jóval magasabb jövedelmet ígér.

Mindezek daczára nem remélhetni, hogy az erdősítésre fordított tőke már az első vágásforduló ideje alatt kielégítő kamatot hajtana. Mert az erdősítésnél felmerülő nehézségek annak költségességét annyira emelik, hogy kamatai a csak magas fordában kezelhető állab jövedelmével kielégítő arányban nem állanak.

Miután azonban a tengermellék erdősítésének előnye soknemű s azt első sorban az égalji és légtüneti szélsőségek javítása s ez által a vidék általános termőképességének emelése, s a közlekedés felszabadítása sat. képezik: úgy igen helytelen számítás volna, ha az erdősítést egyedül attól tennénk függővé, mennyire felel meg az abból várható tiszta jövedelem a befektetett tőke kamatainak.

Ezen okoknál fogva nézetem szerint nem volna méltányos ha az erdősítés kivitelénél egyesektől várnánk kezdeményezést itten első sorban az államnak vannak elmulaszthatlan kötelességei.

Azért, hogy e mellett leginkább maga a tengermellék részesülne kedvezményben, — következő képen az erdősítésre fordított munkával első helyen önérdékét mozdítaná elő, — még nem ad az államnak jogot kényszer munkával hozni az erdősítést létre. Erre azonban a vidék szegény lakója valóban képtelen is. Azon néptől, melynek máról — holnapra is alig van betevő falatja, nem kívánhatni, hogy munkatőkét nagy mértékben oly üzletbe fektesse, mely üzlet csak több évtized mulva hajtana kevés kamatot.

De ezen módszer magában az ügy érdekében sem volna kívánatos.

Az osztrák területhez tartozó Karston már több évvel az előtt kezdetett meg az erdősítés: ott azonban a kivitel főterhe leginkább Trieszt városa és az illető községek vállain nyugszik, s az állam ugy szólván csak is a névleges pártfogó szerepét játsza. Azonban az eredmény is, ezen intézkedéshez mért. Trieszt városa ugyan is 1859-ben kezdte területén az erdősítést s 1865-ig, tehát 6 év alatt mindössze 156 holdon lett erdő biztosítva.

Tekintetbe véve a nagy mennyiségű erdősítendő tért, ily lassu kivitel által csak maga az ügy valósitása van kockáztatva.

Tekintsük az államot akar nagy családnak, avagy származtassuk azt a kölcsönös szerződés elveiből: itt az áldozat egyaránt őt illeti. Jelenlegi állapotában a tengermellék az államnak vagnagyreményű beteg gyermeke, vagy veszélyes kórbán sinlődő hasznos tagja, minélfogva a szükséges gyógyszer beszerzése együttes honfui kötelesség.

Tekintetbe véve azonban az állami gépezet nehézkességét és lassuságát, az sem volna eszményképem, ha az erdősítés kivitelét közvetlen maga az állam venné át.

Ily következetes erélyt és fáradhatlanságot igénylő nagy-szerű munka véghezvitelét ugy tartom leginkább biztosítottnak, ha annak kivitele — kellő garancia mellett — az emberi érdek-re lenne alapítva, s azzal öszhangzásba hozva.

— Ezen alapon az ügy kivitelét pedig ugy gondolnám leginkább sikeresen alkalmazva, ha erre a napjainkban oly élénken nyilvánuló társulási szellemet megnyerve, ez egy részvényes társulat által létesíttetnék.

Egy e célra alakítandó részvény társulatot pedig következő alapon tartazék létrehozhatónak.

- 1) Alapítsa meg a kormány az ertési költség elősitványt,

az ertés módszerét és az ehhez legcélszerűbbnek mutatkozó fánemeket, nemkülönben fő alapvonásaiban azon kivételes erdőgazdászati szabályokat, melyek korlátai között a létesítendő erdők kezelése szükségesnek mutatkozik, s végre az erdősitésből (erdőből) valószínűséggel remélhető jövedelmet.

2. Ennek alapján határozottassék meg, mily összeggel segíeyztetik évenként egy a tengermellék erdősitésére alakulandó részvénytársulat s nyitassék pályázat.

3. Az ezen sat. feltételeket elfogadott társulat kötelezi magát bizonyos év alatt a Magyar-Horváltengerpart erdősitésére.

4. Az egyes városok és községek kötelesek erdősiterdő területjök holdját egy az előirányzatban megállapított áron vagy eladni, vagy pedig annak értékeig mint részvényesek a társulatba lépni. Annyi területet azonban megtarthatnak, a mennyit nagy áldozat nélkül, önerejükből, akár gyömölcsösöknek, akár erdőnek, fával beültetni képesek. E célra ez államsegély szinte kiterjesztetnék.

5. A részvények befizetése bizonyos megálajított évdijakban történhetik. Első évben ezen évdijnak kétszerese lenne befizetendő.

6. Az ily módon létesített erdő a társulat, illetőleg város vagy község tulajdona marad.

7. A haszonvétel idejéig az összes erdősitendő tér adómentes lenne.

8. A vágás megkezdéséig a tengermelléki nép a kormány vagy társulat által olcsó kőszénnel láttatik el.

Ez volna a Magyar-Horváltengerpart erdősitése körüli nézetem. Ezen módozatnak fő előnyeit következőkben vélelem őszpontosíthatni:

a.) Ezen módon az állam az erdősitéshez megkivántató pénzüsszegnek csak egy részét előlegezné, más részét a rész-

vényesek fedeznék, mit az állam jelenlegi pénzviszonyai között fontosnak tartok.

b.) Az erdősités sikere az egyéni haszonvágyra, tehát az emberileg lehető legbiztosabb alapra volna fektetve.

c.) A nép ez által nem hogy nyomva nem volna, sőt egyik legjobb kereseti forrását nyerné.

Ezek ellenében ezen erdősitési módozat főhátránya az egyéni és tulajdonjog megsértésében nyilatkozik. Ezt azonban (ügy is egy nemű lévén a vaspályák építésénél divó terület átengedéssel) meggyőződésem szerint okvetlenül áldozatul kell hozni a siker biztosításának. —

Azon igen fontos kérdés marad még megoldatlanul: ha felélesztené-e az egyesek nyereségi vágyát egy oly vállalat, mely csak több évtized mulva nyújthatna hasznot?

Erre a kísérlet adhatna leghelyesebb választ. És pedig ha a kísérlet nemmel felelne, akkor nem maradna egyéb hátra, minthogy az állam venné át az általam itt egy társulatnak szánt szerepet.

Egyáltalában érzem, hogy még sok más, szorosán a tárgyhoz tartozó részletet hagytam érintetlenül, de a melyeket az eszme egyszerű megpendítésénél feláldozhatni hittem a rövidségnek. Tettem pedig ezt azon meggyőződésben, hogy ha ez ügyet a tisztelt szakosztály erkölcsi pártolására méltatni kegyeskedik, az egész tárgy felett még ugy is részletesebb eszmece-re fejlődik, mely esetben érveimet bővebben kifejteni alkalmam leend.

Bátor vagyok tehát ez ügyzet a tisztelt szakosztály beces figyelmébe annál inkább is ajánlani, mert ez ügy létesítése méltó és maradandó diszempléke volna azon erőnek, melyet a Szt. István-koronája népeinek újbóli testveriesülése teremtett, mindnyájunknak boldogítására. —

Ifj. Bothó János.*)

*) Óhajtanók, ha többször is fölkeresné lapunkat érdekes közleményeivel. Szerk:

„Nézetek a juh legelőről az erdőben.“

Felelet Helm Ervin úr ily czimű czikkére.

Lapunk m. é. 1-ő számában Helm Ervin úrnak a fönnebbi czim alatt megjelent czikkére következő két levelet kaptuk. Közöljük azokat hogy az ellenkező nézetek mérkőzhessenek egymással, s így a nézetek tisztuljanak.

I.

Mielőtt Helm Ervin úr szóban forgó cikkének czáfolásába bocsátkoznám, azon kérdést teszem föl: fadus vagy szegény vidéken van-e az erdő; van-e a fának ára és kelete. Ha ezt tudjuk, köi nyü elhatározni maradjon-e az erdő erdőnek, vagy pusztításék derűre boi ma. Tartamos erdő gazdasági ak veszedelmesbb ellerséget nem ismerek a korlátlan juhlegelőnél. Az elmaradhatlan következés mindig az, hogy az erdő rövid idő alatt tönkre megy s fája elpusztul.

Mily módon biztosítsen a mezőgazda juhai számára legelőt, az az ő gondja. Nézetem szerint a juhállomány a legelőhez mérendő, s ha még is a gyapju és trágya értéke oly nagy, oly előnyös lenne, ossza be földjeit úgy, hogy legelőnek való is jusson belőle elég, és természetesen mesterséges takarmányt.

A legelő kiterjesztése az erdőre, fájdalom mindig az erdész tudta és beleegyezése nélkül történik; pedig nem kellene aklot építeni addig míg a legelő biztosítva nincs.

H. E. úr azt mondja: az erdész csak a lelegelt füvet látja, de nem a hasznót, melyet a gyapju és a legelő a tulajdosnak hajt.

Én meg azt mondom: a gazda csak a gyapjut s a nyert trágyát látja, az erdő csak később érezhető kárát azonban nem, s ha látja is nem érti.

H. E. úr módszere elméletileg szép, de gyakorlatban az erdő veszedelme nélkül ki nem vihető. Nem elfogulva, félszegen fogtam fel a dolgot, s nem mint tulzó vaskalapos (pedans) mint H. E. úr a legtöbb erdésznek szemére veti, de nyiltan, gyakorlatilag.

Valamennyi szabályai közül csak a 6-dikal és avval érték egyet, a mit a méasztalajról mond.. A többinek egytől egyig ellent mondok.

Idősb állabokban a legelőt az utakra, tisztásokra szoritani fölösleges; de a fiatalosokat kimélni kell minden esetre. Furcsa! H. E. úr, a fiatatalost majd feltétlenül prédára engedi, legfeljebb a csorda szétszagatását kötvén ki, s még azt állítja, hogy a hol a juh legel, ott legszeben nől a fiatalos; míg ellenben a fű nyomja el.

Hogy a legelő a gyom elpusztítására legjobb szer, az tény; de hogy vele a csemeték is kárba mennek: az is tény. Láttam szomoru példáit ez eljárásnak eleget, s óva intek mindenkit a csemetéknek ily módon való felszabaitását követni. Ha már csakugyan szükség van erre, akkor emberi kézzel történjek az; de a juhót, mint gyomlálót, csak ugy szere-tem, mint kertésznek a kecskét.

A juh természeténél fogva falánk és nyalánk, mely utóbbi tulajdona főleg akkor észlelhető, ha már kissé jól lakott. Meggyőződtem erről, s nem egyszer láttam, hogy hátsólábain fölemelkedve rágta le az elérhető ág lombját.

Bűn volna azonban az erdei legelő használatát megtiltani ott, a hol az kár nélkül használható. Az értelmes erdész mindig igyekezni fog; az erdőből lehető nagy hasznot huzni, s e célra a mellékhasználatokat lehetőleg kiaknázni, s e tekintetben természetesen mindig a birtokos haszna az a mit szem előtt tartani köteles. De ki fogja azt tagadni, hogy a kárt meg kell akadalyoznia, ha bár a mezőgazdaság az által haszonhoz jutna is.

Sok uraság van még nálunk, a ki mezőgazdaságát az erdő rovására terjeszti ki, de ez nem maradhat így, s a mint a fa ára és annak kelete emelkedik, fel kell hogy nyiljanak ezeknek szemei is.

Részemről csak a következő két esetet ismerem, midőn a legelő az erdőben megengedhető vagy eltiltandó.

Oly állabok, melyek már surjánossá serdültek, és melyekben nincsenek apró fiatalossal be nőtt tisztások, átengedhetők minden korlátozás nélkül juhlegelőnek. Legalább 7-évvel vágás előtt azonban az erdőt tila-

lom alá kell helyezni, hogy lombriéteg képződhessék, a talaj termőképessége javuljon, és a természetes felújulásra alkalmassá válják.

Valamennyi fiatalost ellenben, a mely surjános korát még el nem érte föltétlenül tilalmazni kell, különben a fa, melyet a juh elér semmire fog menni.

Reményilem, szaktársaim osztani fogják nézeteimet, és ellenokaim helyeségét elismerik; H. E. úr pedig czáfolatom érveit nem fogja tagadni.

Csákberény 1869.

Hub Rezső főerdész.

II.

A t. czikkíró szükségének tartja, a jublegelőre nézve nyilvánosság elé hozni: mily fontosságu hasznót képez az erdei legelő, és egyszersmind felhívja szaktársait, hogy vagy meg czáfolják, vagy pedig állítását helyesnek ismerjék el.

Nézetét pártolni úgy hiszem szaktársai között nem fogja senki sem.

A tisztelt czikkíró azt állítja, hogy némely erdészek nem gondolnak a mezőgazdaság igényeivel félszeg fellegéből számitáson kívül hagyván a juh tenyésztésből eredő hasznót, és azt jegyzi meg, hogy ezt csak oly erdész teheti, ki egyedül a lelegelt füvet látja, a gypajut, mely oly sok hasznót hoz pedig be, nem. De nem tagadja a t. czikkíró, hogy mennyi kárára is lehetnek a juhok az erdőre, sőt a végpusztulást is elő idézhetik; és ennek mind az illető szegény erdész legyen az oka t. Helm. úr szerint.

Miként lehet tehát az erdő pusztulásának veszedelme nélkül használni a juh legelőt.

Az én szerény nézetem szerint semmikép sem; kivált ültetvények vagy fiatal vágásokban és hegyes vidéken. Erre igen sok példát tudnék a tisztelt czikkírónak mutatni vidékünkön. Szerinte az idősb erdőrészekben keresztülfutó utak, vagy határvonalak igen sok legelőt nyujtanak.

De ha valamely erdő idősbek közé számittatik, annak teljesen zárdottnak kell lenni; itt pedig mentől kevesebb a legelő; ha pedig silány az

erdő, de a legelő jó: akkor az illető tulajdonostól függ jó erdővé átalakítani, és a hasznot idővel belőle a gyapju helyett a fa értékesítés által húzni vagy pedig meghagyni a rossz erdőt és a jó legelőből a gyapju által pénzelni.

Továbbá, miként legettessenek a fiatal ültetvényesek része, és mily felügyeletet igényelnek, az mind egyedül az erdész gondja, és ha ellenkező képen történik vétke is egyszersmind?

Bocsásson meg a t. cikk író úr! én azt teljes lehetetlennek tartom, hogy a szerinte előadott mód szerint célzott lehessen érní; mert menjünk ki bár az erdőre és nézzük meg mit mivelnek a juhok; megfogunk győződni, hogy ha bár megszabott idő s órákban bocsátjuk is a nyáját az erdőbe, és bár mint törekszünk a szabályok megtartására, még is igen rövid idő alatt számtalan fatörzöcskétől lesz megfosztva a tér.

Ültetvényeket gyomtól lelegeltetés által kár nélkül felszabadítani, teljes lehetetlen, még a legszigorub rend mellett is. Tapasztalásból tudjuk, hogy természetes tulajdonsága a juhoknak tömegben legelni, főképp erdőn, hol vad, eb, és, minden falevél zörejétől őszveriadnak, és ilyenkor nem csak egymás elől kapdossák el mohon a növényeket, hanem még lábaikkal is mennyit taposnak el. Ott lehet azután ilyenkor a szegény erdész és bár mint hordja is szíven kötelességét, mit tehet róla.

Menjünk ki tehát az erdőre, szemléljük végig a gyom között szenvedő plántákat. Igaz ugyan, hogy első éveikben igen lassan haladnak felfelé, de nem kell csüggedni, idők múltával felül kerekednek és azután szemlátomást sietnek ők is egykori ellenségeiken boszut állani. És szemléljük a lelegeltetés következtében a gyomtól nem szenvedő részeket is. Mit látunk? Töbnyire korona nélküli fácskákat. A gyom és a lombhulladéktól tiszta most az erdő, de a száraz nyáron át nincsenek-e most kitéve hason veszélynek?

Általában nem oszthatom t. cikkíró úr nézetét, mint azt ön maga is előre látta hogy az sokak nézeteivel homlokegyenest áll.

Higye el t. H. úr hogy az általa hirdetett elvek sem az elméletileg képzett, sem a gyakorlat iskolájából kikerült erdészek között visz-

hangra találni nem fognak. Én részemről meg vagyok győződve, hogy az ő kívánsága szerint nincsen erdész, a ki a legeltetést az erdőben a felújulás teljes veszélyeztetése nélkül keresztül vigye. Részemről az örökös juhlegeltetés siralmas eredményeit a Bakony vidéki erdőségeiben szomorú tapasztalásból ismervén, vele kezét nem foghatok

Csurgón 1869.

Hárvich Ernő
számnadó erdész

Részvénytársulatok erdei termékek értékesítésére.

A magyar-osztrák birodalomban nagy számmal fölmerülő vállalatok, főleg az ipar terén, nem kis mértékben vonják magokra az általános figyelmet.

Okkal lehet ugyan állítani, hogy ezek némelyike inkább csak ámitásra van fektetve; de ha elgondoljuk, hogy a vén Austria e téren minő keveset tett: átfogjuk látni, hogy sok az, mit a bürokrácia bilincseiből felszabadult új Austriának jóvá tenni kötelességül jutott.

Nem csak figyelmet, de különös méltánylatot igényelnek néhány a z erdész et terén fölmerült vállalatok már csak azért is, hogy abból következtetést vonhassunk azon rendszerre, mely alatt az erdészlet Austriában eddig nyögött, — ámbár e vállalatok további kifejlődésük által, a fakereskedésnek csilhatatlanul nagy lendületet fognak adni.

E vállalatok eredménye fölött egyelőre itéletet hozni még nem vagyunk képesek; mind a mellett azok közelebbi megismertetése nem leendő érdektelen.

Ily vállalat ez év folytán kettő alakult, mindkettő az erdők kiaknázását és a fakereskedés előmozdítását tűzvéni ki célul. — Mindkettőnek székhelye Bécs.

Az első „Magyar-osztrák erdei ipar-részvénytársulat“ nevet vevén föl, 12 millió tőkével bir 200 forinttról szóló részvények mellett, s már is szabadalmat nyert. Élén egy Pálffy herczeg áll, alapítóihoz pedig Bécs és Magyarország első fakereskedőit számítia: részve

nyei jóval tul vannak jegyezve és a vállalat maga bizalommal üdvözöltetett. —

A társulat föladata annak alapszabályai szerint: az erdőgazdasági érdekeknek elsőrendüleg, különösen pedig az erdei iparnak előmozdítása; az erdei termékek lehető legjutányosabb értékesítése; új jövedelmi források megnyitása megfelelő vállalatok életbeléptése által; végre pedig, az erdei termékek elszállítása a nagyobb piacokig jutányos föltételek mellett. —

E föladat megollása végett a társulatnak joga van:

1) mindennemű erdei termékek (tűzi, épület és szerszámfa sat.) bevásárlása és eladására, sajátüzletileg vagy pedig vállalat képen;

2) egész erdők vagy egyes erdőrészek megvásárlására, vagy azok haszonbérbe vételére fordaszerű letarolás végett;

3) rakdák, ügynökségek, sat. föllállítására bár hol, faanyagokkal kül és belkereskedelem folytathatásának szempontjából;

4) kamatos előlegezéseket nyújtani minden a társulatnak eladott, vagy vállalat képen átbocsátott és az erdőüzlethez tartozó czikkekre, illő biztosíték mellett;

5) az erdei termékek szállítására és azok átdolgozására; mely czézből a társulatnak szabadságában áll, minden erre megkivántató készületeket megtenni, üzleti építkezéseket létre hozni, tutajozást, fauszta-tást életbe léptetni, facsuszorákat készíteni, fűrész malmokat építeni sat;

6) közlekedési eszközöknek saját erején levő felállítására egyedül vagy másokkal egyesülve, vagy pedig már fönálló vasutak.*) gőzhajók sat. használhatására egyezmény utján, ólesó és gyors szállítás végett.

E társulat a weidhofeni államuradalom megvásárlásával nyitotta meg tevékenységét, ez uradalomnak területe 23 ezer holdból áll, melyből 19,000 hold bőven ellátott és vágható korban levő erdő; 3,000 hold ha-

* Meg kell itt említenünk Lo-Presti báró által újabb időkben föltalált s főleg a fának erdőkből való szállítására igen alkalmas vasutját, melynek gyakorlati alkalmazhatását és ólesó kiállítását illetékes helyről dicsérni hallottuk. — E vasut különösen alkalmasnak találtatott oly erdőekben, melyek hegyeken fekszenek, hol az utak készítése költséges s hol azokra csak rövid ideig van szükség, és pedig azért, mert a vasutat használat után könnyen föl lehet szedni és más helyre elszállítani.

vasi hegység szikla s egyéb nemű föld. Ez uradalmat az állam „zakavatott“ (?) becslés nyomán 700,000 forintért adta el; de annak első ve-
vője már nemsokára egy millió ezüst forintért adta el azt egy francia
társulatnak, mely az ez uradalom területén átfolyó Ips vizét, — mely
Linztól 14 mértföldel lejjebb a Dunába szakad — kiváló szorgalommal
s tetemes költséggel rögtön tutajozhatóvá tévén, Amstetennél egy 10 ke-
retű gőzfürészt épített, mely jelenleg évenként egy millió köbláb fűrész-
szelt anyagot szolgáltat, melyet terü gyanánt tutajokon tovább szállí-
tanak, — s miután az uradalom így berendezve volt, eladta azt az erdő
ipartársulatnak 3 millió forinton.

Ez eset, mely legkevésbé sem áll egymagára, például szolgál mily
kevésbé volt képes átlátni Austriának állam-erdőigazgatósága erdeinek
jelentőségét, s minő kevés belátással birt azok szakavatott kiaknázására,
s bir jelenben is; mert azon eszmét, hogy miként kellessék hasonló vál-
lalatokba jövedelmező tőkéket fektetni, még mindig nem képes fölfogni.*)

Mi nem tudhatjuk, hogy a francia társulat minő összegeket adott
ki a főntemlített elmunkálatokra s minő üzlettőkét fektetett vállalatába,
de mind a mellet a 700000 frt. és a 3 millió között nagyon is föltűnő a
különbség, végre pedig az erdei ipartársulat is csak megvárja jövedel-
mét. — Mi elhisszük ugyan föltétlenül, hogy eltérve azon általános ál-
lamgazdasági elvektől, melyeket fölhozni lehetne, főleg Ausztriában
elég indok volt arra, mely ellene szólt ilyszerű vállalatok életbeléptetésé-
nek az állam által és sajátüzletileg, de mind a mellet a weidhofeni ura-
dalomnak az állam erdőhivatalnokai által oly csekélyre becsült értéke

* Kivételt kell tennünk erre nézve a mi honunk jelenlegi állam-erdő-igazgatósá-
gát illeti, mely utóbbi időkben az erdei ipar és gazdaság terén nagyszerű reformokat
hozott létre, s melyek pénzügy-miniszterünknek okot és alkalmat nyújtottak a financiai-
ális ügyekről adott resummejában nyíltan kimondani, hogy a rejsortjához tartozó állam-
erdőknek 1868-diki jövedelme, az előbbi évek jövedelmét, eddig is már négyszeresen
túlhaladta. — E reformokból elég kiemelnünk, hogy már eddig a Maros és Bégamel-
teki, az Unghvári, a Diósgyőri, a Hradeki, Szomolnoki, Sóovári és Máramarosi erdők
teljesen szerveztettek, s hogy az erdők eddig csak részben felhasznált fatermésének
teljes és előnyös értékesítése, a legiobb sikerrel fogantatott...

sajátságos világot vet, úgy erre, mint pedig az államjavarok eladásánál egyáltalában követett minden eljárásra.

A második társulat czime. „kereskedelmi társaság erdei termékek számára“ és szintén szabadalmazott. Alapítói: Thurn és Taxis Hugó herceg, Hartig és Forgács grófok, a mariabruni erdész akademiának igazgatója Wessely és több kereskedői cég. Alaptőkéje 20 milliót fog tenni. A vállalat programja szerint e társulat vezetésével egy kereskedelmi és egy pénzügyi-igazgató lenne megbízva az igazgató választmány fölügyelete alatt, s fiók ügynökségekkel fogna birni Pesten, Prágában, Brünn és Lembergben, Zágrábban, Salzburgban, Innsbruckban, Triestben és Fiumében, s ügyviselőségekkel a külföld fő piacain. Főfeladata e társulatnak: „Horváthország, Slavonia, Galizia és Bukovina eddig még igen csekély mértékben igénybe vett erdeinek szabályszerű kiaknázása,“ — mely célból egyes erdők megszerzésére fogna törekedni megvásárlás vagy haszonbér útján, melyek termékeinek értékesítésére többnemű tervezetek lennének életbeléptetendők u. m. vizek szabályozása, országutak és vasutak építése, raktárak s hajógyárak telepítése, fűrész-, cser- és gubacsmalmok építése, üveggyárak, hamuzsír-főződéek életbe léptetése st.

Az üzletnek fő előnyét abban fogják lelteni, „hogy a még ki nem aknázott erdőket normalis állapotra vissza vevő, azok roppant mennyiségét fogják nyújtani a legszebb fának, mely a már kezelés alatt levő erdők normalis jövedelmét tetemesen túlfogja mulni.“ Azon időszak, mely e tervezetnek alapjául szolgál, az az, azon turnus, melynek lefolyta alatt a normalis állapot a még ki nem aknázott erdőkben helyre leendő állítva, 90 évre van kiszabva, mely korszak lefolytával a társulat létezése is megszűnend, a jelenben érték nélküli őserdők helyett rendezett állabokat, s a mostani pazarlás helyett okszerű erdőgazdaságot hagyván maga után hátra. —

E mindkét társulat célját közelebbről tekintve kitűnik, hogy mindkettőnek törekvése az erdők czélszerűbb kiaknázására van irányozva, mire csalahatatlannal Austriának nem egy részében bő alkalom nyílik.

Az erdőknek fölhalmozott készleteiből a lehető legnagyobb nyereséget vonni azok értékesítése által, ez a nevezett társulatoknak fő törekvése.

Ez eszme ellen egymagában semmi kivetni való nincs, mert a társulatok működése csak is előnyös lehet; azonban az erdők föntartására, s utánnövesztésére nézve, nem nyujtanak azok semmi biztosítékot, ámbár mindkettőjük programmja „az erdőgazdaság, erdőmivvelés rendszeresítésére,“ s a „fordaszerű letarolásra nagy súlyt fektet; és ebben rejlik a veszély az egészre nézve.

Hogy a vállalat eredménye a részvényesekre nézve kedvező leendő vagy sem, nem annyira a társulatnak alapszabályaitól, hanem attól fog függeni, hogy az ügyek vezetésével minő egyének lesznek megbizva.

A fönnebb érintett veszély elhárítása a társulat szakvezetőjének kezébe leendő letéve, a szerint a mint az zsál mány-gazdaságot folytatand, vagy pepig az erdők kiaknazásánál azok jövő föntartására is, czélszerű ujbolitás által fog gondot fordítani.

Lázár Jakab.

A méter mértékről.

Az orsz. erd. egyesület 1869. kassai közgyűlésén előadta Wagner Károly.

A francia mértékrendszert a tudományos világ mint legczélszerűbbet régen elfogadta s a mennyire hatalmában volt a közélet terére is átvitte, mert a mint tudjuk a gépészek részben az építészek és mérnökök sőt a kézműiparosok közül is a szabók keztyűsök sat. már régóta a méter mértékkel élnek.

E mértékrendszer kötelező használata eddig tudtommal törvény által francia országon kívül csak Belgiumban Görögországban, Hollandiában, Olasz- és Spanyolhonban van elrendelve. A nagy német nemzet csak 1865-ben tette az első ha-

tározó lépést a méter rendszer behozatala végett, midőn a boldogult német szövetségi gyűlés a francia mértékrendszer elfogadására nézve egy tervezetet dolgozott ki. Ezen tervezet alapján a mostani éjszaki és déli német szövetség a francia mérték behozatalát 1872-től kezdve törvény által elrendelte, tetszésére bizván mindenkinek addig is e mértékkel élni.

A közvélemény honunkban is sajtó útján rég sürgeti a méter mérték behozatalát, a közgazdasági magyar ministerium az ismételt nyilvános felszólalások folytán indítatva érzi magát tavaly félhivatalos uton kinyilatkoztatni, hogy a méter mérték behozatala iránti munkálatok és tárgyalások folyamatban vannak. Részemről azon nézeten vagyok, hogy miután 1865-ben a magyarországi birodalom lajtántuli része még a boldogult német szövetséghez tartozott s így az említett 1865-iki megállapodáshoz hozzájárult, s kétség kívül még ma is mellette van; továbbá miután a magyar birodalom tudományos és iparos intézetei hivatalosan egyhangulag a méter rendszer behozatalát szükségesnek nyilvánították, s miután végre a magyar birodalomhoz ez irányban hasonló viszonyokkal bíró német államok a francia mértéket törvény által elfogadták, azt tartom hogy semmi sem áll útjában annak, hogy e mérték használatát a magyar országgyűlés is mielőbb törvény által elrendelje. —

Ezen jogosult feltevésben talán időszerű lenne hogy a. t. közgyűlés fontolóra vegye, valjon a francia mérték rendszer erdészeti szempontból tekintve megfelel-e honi viszonyainknak minden tekintetben, nehogy úgy járjunk mint a német erdészek, kik csak az illető törvény megalkotása után jutottak azon meggyőződésre, hogy a megállapított köbmértékegység az erdőhasználat és értékesítés terén, az ottani, s a miénkhez hasonló, viszonyok közt ki nem elégítő.

Mint egyedüli köbmértékegység ugyanis a köbméter fogadtatott el, ez az erdőbecslés terén ugy mint a tüzifánál is

egészen megfélelő köbegység (31, 66 k') mintúgy az előbbinél a törtek mellőzését, az utóbbinál pedig a tűzifa nagyobb értéke mellett annak kisebb részekben való eladását lehetíti.

Másként van azonban az épületi és szerszámfa eladásánál a melyre már most és a jövőben a legnagyobb súlyt kell fektetnünk; a tűzifatermelés, a tüzelő pótszerek napról napra nagyobb mértékben való előállításá által mindinkább háttérbe szorul úgy, hogy az előrelátó erdész már ma, főképen épület és szerszámfa termelésre dolgozik, s a tűzifát sok helyütt csak is mint mellékanyagot tekinti.

Az épület és szerszámfa nagy része apróbb részletekben és mennél tovább annál nagyobb áron adatik el. Ha a köbmértékegység a köbméter lenne, akkor az eladásnál s a számadásokban hasztalanul 3—4 tizedtörttel kellene folytonosan bajlódnunk, mert egyedül egész számokkal a fa magas ára mellett számítani egyáltalán nem lehet; így például mostani fa áraink mellett ha egy köbláb értéke 15 kr. akkor egy köbméter ára 4 frt. 74·9 kr. volna, ily menységek mellett belátni, hogy egészekkel számolni akár a vevőre akár az eladóra nézve nagy kár nélkül nem lehet, ha pedig törtekkel dolgozunk akkor meg hasztalanul legalább három tizedes törttel kell küszködnünk; így például ha $2,5 \text{ k}' = 0,079 \text{ km.}$ fát adnánk el, itt kellő pontosság czéljából t. i. hogy még $0,1 \text{ k}'$ tekintetbe vegyünk, egy hasztalan nullát és 3 tizedes tört számot kellene használnunk.

A ki épület és szerszámfa eladással foglalkozott, bizonyosan érezte hogy a most használatban lévő bécsi köbláb is már igen alkalmatlan és nagy köbegység, melynek a jó faarak mellett már tizedtörteit is számításba kell venni; mennyivel alkalmatlanabb köbegység volna tehát még a köbméter mely a bécsi köblábnál 31,66-szer nagyobb.

Német szaktársaink a többször említett törvény által, melyen egyedüli köbegységül a köbméter lön megállapítva, zavarba jöttek, s a dolgon segitendő, a német erdészek és mezőgaz-

dák 1869 május havában Boroszlóban tartott közgyűlésén határozatilag kimondták, hogy a közgyűlés elnöksége által a két német szövetség minden egyes kormánya megkerestessék az iránt, hogy oda hassanak, hogy az illető törvénybe toldalékul egy kisebb s a viszonyoknak megfelelő köbmértékegység vétessek föl.

Az volt most a nagy kérdés, hogy mi legyen tehát azon erdészeti köbegység, hogy egyrészt köbtartalma megfelelő legyen, másrészt pedig annak méretei a méter rendszerbe beilljenek. A köbmilimeter és köbcentimerről mint parányi köbegységekről természetesen szó sem lehetett. Némelyek a literre gondoltak mely, eltekintve attól hogy ürmérték s pinttel fát mérni nem szoktak, még mindég kiesinek találtatott, mint-hogy az a köbméternek $\frac{1}{1000}$ -ed részét teszi, az az egy köbdecimetert; koczka melynek magassága mélysége szélessége 1 dm. Legzélszerűbb köbegységnek találtatott a köbméter $\frac{1}{100}$ -ad része, mely köbtartalmára nézve a tizedes rendszerbe egészen beillik minthogy ha azt köbméterre akarjuk változtatni, csak a tizedes jegyet két hellyel balfelé kell helyezni; csak az volt a bökkenő hogy ezen köbegységnek, ha azt koczkanak képzeljük, oldala a hoszmértékegység kerekszámú tizedes részeinek egyikével sem talál, mert az 0,2154 m. holott hoszmértékül csak a métert decimetert és milimetert szabad használni. Német szaktársaink e bajon az által segítettek hogy a választott köbegységnek nem koczka, hanem négyélű hasábalakot adtak, melynek hossza 1 méter, szélessége 1 decimeter s magassága is egy decimeter; az az, alapsíkja egy négyzet decimeter vagy is $\frac{1}{100}$ négyzet méter; ezen méterhasáb már minden tekintetben beilleszthető a méter rendszerbe s jól és könnyen képzelhető alak; minél fogva a gyakorlati és közéletbe kétségkívül sokkal hamarab és általánosabban fog alkalmaztatni mind eddig a köbláb, mellyel nemcsak némely fakereskedők hanem az erdőbirtokosok és nem kevés számú erdőszők sem akarnak élni, jórészt azért

mert koczka alakjánál fogva nem hasonló semmi alakhoz a melyben a fát az erdőipar terén feldolgozni szokták.

A méter hasáb a bécsi köblábnak kerekszámában csak $\frac{3}{10}$ részét tévén, azon előnnyel is birand hogy a faeladásnál annak töredékeit mindég el lehet hanyagolni, mihez a frank pénznek netaláni behozatala folytán még az is járulna hogy egy hasáb épületfa árát, 0,4 mostani krajezárt érő egész centimes-kben fog lehetni megállapítani s így egyáltaljában tört számokkal nem kellend számítani.

Nem tudom sikerült e magamat kellőleg megértetni s a méterhasáb előnyeit úgy előtüntetni, hogy a t. közgyűlés körültekintő német szaktársaink baján okulva, indittatva érezze magát határozatilag kimondani, hogy erdészeti szempontból a köbméter mint köbegység egyedül nem elégséges hanem, hogy még egy második kisebb köbegységre is okvetlenül szükségünk, van s ez nem lehet más mint a méterhasáb, a köbméternek $\frac{1}{1000}$ -ad része. Ha a t. közgyűlés ez indítványomat határozattá tenni hajlandó lenne, akkor bátor volnék azt még avval megtoldani hogy küldetnék ki egy bizottság azon czélból, hogy az említett határozat értelmében a közgazdasági ministeriumhoz intézendő feliratot szerkesszen melyben ez felkérressék, hogy a francia mértékrendszer behozatala iránt készitendő törvényjavaslatában a köbméteren kívül a méterhasábot mint kisebb köbegységet is felvegye.

Fanemeink elnenevezéséről

(Az erdészeti műszótárhoz)

Illés Nándortól.

Fanemeink elnevezésénél az öreg Diószegit és Fazekast szoktuk követni, kiknek 1807 Debreczenben megjelent munkája „Magyar fűvész könyv“ valódi áldás ránk nézve e tekintetben.

Valóban e két férfi működését példa képiül állithatni föl, kik a dulce otiumot oly hasznos munkára fordították.

Nem szalaszthatom el azonban ez alkalmat, hogy föl ne említsem azt, mily igazságtalanul bánnak el tudósaink ezen férfiak egyikével, midőn nevét egészen ignorálják. Pedig nem lehet tudni, melyiket illeti meg sajátképen az oroszán rész. Az előszó végén ugyanis ABC rendben Diószegi Sámuel debreczeni prédikátor, és Fazekas Mihály főhadnagy vannak aláírva. A czimlapon egyik sines meg nevezve.

A szóban lévő munkának főérdeme az, hogy kitünő magyarsággal, bár sok esetben nagy merészséggel alakították a növények neveit, s csak az a kár, hogy De Candolle rendszerét nem ismerték.

Linné rendszerének, vagyis a mesterséges rendszernek meg vannak az előnyei, melyek különösen a meghatározásnál, mire nézve a virág mindig a legbiztosabb adatokat szolgáltatja, elvitázhatlanok.

De a ki csak egy kissé foglalkozott a növényekkel, lehetetlen, hogy furesának ne találja azt, miszerint egy osztályba tartoznak pl. az egylakiak seregében a falkások közé: a felhőkbe meredő fenyvek, a harasztmű ricinus, a földön kúszó momordica, tök, ugorka, gönye (bryonia), és szigormag (sicyos).

Valóban, tekintve fly összezavarását oly annyira különböző növényeknek, szinte örül az ember lelke, ha a természetes rendszerben felkeresi helyeiket, és a coniferák, v. toboztermőek között találja a fenyveket; az euphorbiaceák, kutyatejfélek, között a ricinust; a cucurbitáceák, tökfélék, között a tököt, ugorkát, szigormagot, bryoniát, sat.

A növényeknek csoportosítása természeti tulajdonaik szerint sokkal czélszerűbb világosabb, és a nemeknek ily módon való alakítása számos könnyebbséget okoz; melyeket csak az érez igazán, a kinek dolga van velök folytonosan. Hogy példát az erdőszet köréből vegyek, Linné pinus nemében ott van valamennyi fennő: pinus picea, balsamea, abies, silvestris, pinea, cembra, strobis, cedrus larix sat. pedig piceát, (De Candolle szerint epicea, Tanne) kétfelét ismerünk, még pedig valódi épiceát 21 fajt, hemlok épiceát 6-ot, abiest Link. (Fichte) 12-öt, abból a nemből pedig, melybe a pinus sylvestris tartozik 84-et, larixot pedig 7-et. M.

most tessék ennek a 130 fenyő fajnak nevet adni: vörös, sárga, kék fenyő, utoljára az egész szótár kilesz meritve, s valami szerencsétlen utazó fölfedez egy újat valahol a Hottentották között, azután mit csinálunk?

„Mi közünk nekünk azokhoz az exoticus fákhoz“, mondja a szives olvasó „a mi nálunk honos, annak van vezeték neve is, keresztnéve is, megismerjük, s a többit nevezzék a tudósok latin névvel, ők ugy is megértik egy mást.“

Jól van, nem bánom; tehát maradjunk csak honi fajaink mellett.

Minden erdész tudja azt, hogy az erdei, szurkos, tengerei, havasi sat. fenyők. t. i. azok, melyeknek tüi párjával, vagy ötével vannak egy hüvelyben, és toboz pikkelyeik végükön meg vannak vastagodva sat. nemcsak alaktanilag válnak el a jegenye, lucz, és vörös fenyőtől, hanem természetüket, használatukat illetőleg is. Rendesen együttesen említettnek meg a tan könyvekben, s a németeknek könnyű a dolguk, röviden rámondják: Die Kiefern so und so. Nekünk azonban mindig el kell reczitálni az egész létániát; mert ha csak erdei fenyőről beszélünk, azt is gondolhatja valaki, hogy az a mit mondottunk, nem áll az austriacáról, cembráról, pumilióról, sat.

A ki nem hiszi a mit mondottam, üssön föl bár mely Waldbaut, és meg fog szavaim valóságáról győződni.

De talán nem is szükséges, hogy hosszan védjem nézetemet: az orsz. erdészeti egyesület 1869 közgyűlésén Kassán, több oldalról hallottam e miatt panaszt, s több oldalról azon nézet nyilvánítást, miszerint fanemeink magyaros elnevezésével nincsenek tisztában.

Részint miután magam érzem irás, előadás közben folytonosan e hiányát nyelvünknek, részint hogy a fent említett felszólításoknak eleget tegyek, lépek indítványommal az erdészeti közönség elé. Kijelentem azonban előre, hogy én szakképzett nyelvész nem vagyok, s addig az ajánlottak használatát helyesnek nem tartom, míg egy tekintélyes nyelvész, mint pl. Fogarasi vagy Ballagi, vagy növényész, mint pl. Gönczy vagy Dr. Pólya véleményt nem mondottak fölötte és helyben nem hagyták, vagy valami jobbat nem ajánlottak. Felkérem egyszersmind pályatársaimat, ne sajnálják a dolog fölött gondolkozni, és megjegyzéseiket e lapok szerkesztőségével közleni.

Vegyük először a toboztermőket.

Coniferae. Toboztermők.

I. Család.

Ephedrineae. *Bogyópikk-félék*,

Párkalász bogyópikk *Ephedra distachya*,

Törpe bogyópikk D.F.*) *Ephedra monostachya*,

Sínai vasa. *Gingco biloba* L. = *Salisburia adianthifolia* Sm.

II. Család.

Taxineae. *Tisza-félék*.

Ternyő tiszafa D.F. *Taxus baccata*.

III. Család.

Cupressineae, *Cziprus-félék*.

1. Juniperus. Boróka

Gyalog boróka v. köz boróka *juniperus communis*,

Nehézszaqu boróka vagy büdös boróka *juniperus sabina*,

Virzsíniai boróka *juniperus virginiana*,

Múló levelű boróka D.F. *juniperus phoenicea*,

Havasi boróka *juniperus nana*.

Vörös boróka *juniperus oxicedrus* vörös bogyói után.

2. Thuja. Tűja.

Nyugati tűja DF. *thuja occidentalis*,

Keleti tűja DF. *thuja orientalis*.

3. Cupressus. Cziprus.

Örökzöld cziprus D.F. *cupressus sempervirens*.

Ezen osztályok és nemek maradhatnak a fönnebbi változtatásokkal;**) a 4-ik osztályt azonban, az abietineákat előbb ismertetni fogom. Az osztályozás a következő; minél csak a tobozokra és tűkre fogok szoritkozni:

*) Diószegi és Fazekas.

**) A hol nincs a név után a növényész neve, azon elnevezést én ajánlom. Illés.

Abietineae. Fenyvek	a tobozpikkelyek végeiken megvastagodva	tűk, 2--5 egy tokban	1. Pinus (L.)
	a toboz pikkelyek nincsenek megvastagodva végeiken]	tűk laposak, fésűsen állók	2. Epicea (DC)
	a toboz pikkelyek nincsenek megvastagodva végeiken]	tűk többéke- vésbbé 4-szeg- letűek.	3. Hemlok v. Tsuga félék*)
	a toboz pikkelyek nincsenek megvastagodva végeiken]	tűk többsége- vésbbé 4-szeg- letűek.	4. Abies (Lin k)
	a toboz pikkelyek nincsenek megvastagodva végeiken]	tűk csoportosak	5. Cedrus (Barr)

felálló tobozok lehulló pikkelyekkel	6. Larix (DC)
lefüggő tobozok le nem hulló pikkelyekkel	
lefüggő tobozok, le nem hulló pikkelyekkel.	
toboz nagy, végén behorpadt	
tobozok kicsinyek, tojásdadok, tompa hegyűek	

Az m. t. akadémia által kiadott „Magyar nyelv szótára“ szerint, a fenyő vagy fenyő szó gyöke feny, ebből lehetne tehát képzők hozzá ragasztása által neveket alkotni; de úgy látszik, hogy ezzel be nem érjük, hanem még önnáló, a fanem tulajdonságaiból eredő szó alkotásra is van szükségünk.

Képzők által ugyan is következő nevek alakíthatók: fenyőcze, fenyecze, fenyecse, fenyé, fenyecss, fenyőcs, fenyűcs, fenyőr, s végre fenyér, de ez már el van foglalva s D.F. szerint jelenti az andropogon nevű növényt. Ezeket elfogadván, lehetne ugyan mind a 6 nemnek nevet adni, de a nevek oly annyira hason hangzásuak, miszerint félek, nem hogy tisztázni segitenék a dolgot, de még zavarnák.

De tartanók meg a fenyő nevet az abietineák számára, miután ezeket csak ugyan népünk mind fenyő, vagy fenyűnek nevezi, s mi is annak nevezzük, míg tűleveleseknek a toboztermők egész osztálya, tehát a boróka, tiszasat. is neveztetnének; az epiceát, miután a magyar szótára szerint foklya fenyűnek is nevezik, hívjuk foklyának; az abi-

*) A növényészek még nem alapítottak külön nevet, bár némelyek ezen osztályt tsuga név alatt foglalják össze, csak abiesnak mondják, pedig hibásan.

seket a lucfenyőtől lúczoknak; a pinusok, miután az ágaknak pereszlenes állása ezen nemnél kiváltképen szembetűnő még az idősebb fákon is, vennék fel a peresznye nevet*); a larixot, mert tui csoportokban jönnek elő mint a bojt, bojtorna k nevezhetnénk; a czedrusnak maradjon meg a neve, mert már meg van honosodva; a hemlock féléket pedig, a tsugákat nevezzük fenyőrnek, fenyecsnek, fenyezének, fenyőcsnek, vagy fenyőczének. Itt a hasonhangzás nem sokat ártana, mert ugy is ritkán fordulnak elő és csak inkább növénytani kertekben, parkokban tenyésztetnek és tudományos munkákban van szó róluk. Vagy maradna meg az idegen hemlock] vagy tsuga név.

Ezt elfogalva lenne:

I. Pinus L. Kiefer, Föhre. Peresznye.

A.) 2 tui egy tokban:

sárga peresznye *pinus sylvestris* L. sárga kérgénélfogva;

barna peresznye *pinus austriaca*) Tratt, *nigricans* Host. barna kérgénélfogva;

havasi peresznye *pinus pumilio* Haenke, mert a havasokon tenyészik;

sári peresznye *pinus uliginosa* Neum**) mert különösen a nedves, mocsaras talajt szereti;

fogas peresznye, *pinus uncinata* Ramond. mert tobozpaizsai fogványúlnak ki;

berze peresznye, *pinus pungens* Michaux, hazája Carolina.

korz peresznye *pinus laricio* Poir²) hazája Korzika;

tengeri peresznye *p. maritima* DC. *pinaster* Lam, mert a tenger mellett honos;

*) A peresznye szó helyességét indokolni lehet Peresznye helység nevével. Soprony megyében, berkenyefá nevével sat.

**) E fajt sokan az uncinata válfajának tartják.

1. 2. 3.) E három fajt a növényészek a pinus laricio válfajainak tartják, és nevezik: a korskait, pinus laricio a) poiretiana; az ausztriai; pinus laricio b) austriaca; a krimiai pinus laricio c) pallasiána.

mondola peresznye *pinus pinca* L. magja ehető ;

kocsányos peresznye *pinus halapensis* Mill. mert a toboz kocsánya még egyszer oly hosszú, mint a toboz maga ;

kocsánytalan peresznye *pinus brutia* Tenore. hasonlít az előbbihez, csak hogy a kocsány meg nem különböztethető ;

krim-i peresznye *pinus pallasiana* Lamb, hazáji Krim.³⁾

tünc peresznye *pinus pyreneica* Lapeyouse tűi 7'' hoszúk, pin pinceau

B.) 5 tü egy tokban :

bérczi peresznye *pinus cembra* L. hazája a havas bércz,

sima peresznye *pinus strobus* L. héja sima. sat.

2 Epicea. DC. Tanne. Foklya.

Fésűs foklya *epicea pectinata*, DC. *pinus picea* L. *pinus abies* Duroi.

nemes foklya *Abies nobilis* Lindl.

nordmann foklya *abies nordmanniana*. Link.

cephalóniai foklya *abies caphalonica*. Loud.

spanyol foklya *abies pinsapo* Boiss.

balsam foklya *abies balsamea* Mill.

3. Hemlock v. Tsuga. Fenyőr.

kanadai fenyőr *Abies canadensis* Michx.

douglasz fenyőr *abies douglasii*. Lindl. v douglasz tsuga, kanadai tsuga

4. Abies Link. Fichte. Lúcz.

jegenye lúcz *abies excelsa* DC. *pinus abies* L. *p. picea* Duroi

fekete lúcz *abies nigra* Ait. (*abies mariana* Ehr.)

fehér lúcz *abies alba* L.

keleti lúcz *abies orientalis* Poiret.

altáji lúcz *abies obovata* Loud.

5. Cedrus Barr. Ceder. Czédrus.

libanoni czédrus, *cedrus libani* Barr. *pinus cedrus* L. *larix cedrus* DC.

nepali czédrus, *cedrus deodora* Roxb.

6. Larix DC. Lärche. Bojtor,

vörös bojtor *Larix europea* DC. *pinus larix* L. *abies larix* I an.

szibériai bojtor, *larix sibirica* Fisch, *l. archangelica* Laws.

szomorú bojtor *larix pendula* Salisb.

amerikai bojtor *larix microcarpa* Poir. *l. americana* Michx.

zsapani bojtor *larix japonica* Carr.

himalája bojtor *larix Griffithii* Hoock.

eserje bojtor *larix dahurica* Turcz.

A délvideki araukariák, kunninghámiaiak, agatiszok maradhatnának, részemről nem tartom magamat hivatva neveikkel bibelődni.

A többi fánemek neveinél részemről nem találtam nehézségekre, kivéven a juharokat. Ezekre nézve nem érthetek egyet Diószegi és Faze-kassal kik, jávor szót használnak. A jávor eredete szláv, s ezek az acer pseudo-platanust nevezik jávornak, a platanoidest és campestrét pedig klennnek. Nem látom át, miért kellene idegen szót meghonosítanunk, ha nincs szükség rá. Részemről következőt ajánlok:

J u h a r o k.

fekete gyűrű juhar (DF) *acer tataricum* L.

fürtös juhar, *acer pseudoplatanus* L. Bergahorn, mert virágzata fürt;

vörös juhar, (DF) *acer rubrum* L. Rother Ahorn, virága vörös;

jókori juhar, (DF) *acer platanooides* L. Spitzblättriger Ahorn;

mezei juhar, *acer campestre* L. Geldahorn, leginkább mezőkben tenyészik

atorna juhar, (DF) *acer negundo* L. Eichenblättriger Ahorn;

francia juhar, *acer monspessulanum*. hazája francia ország.

pensylvániai juhar *acer pensylvanicum*; sat.

Még egy ellenvetésre kell felelnem. Azt fogják ugyan is ellenvetni sokan: „hogy fogja megérteni majd az a munkás, ha foklyáról, lúczról peresznyéről, bojtorról beszélünk neki.“ Nem kell félni. Az most mindent fenyőnek nevez vagy pedig néhol búrnak, lúcsnak sat. De ha azt mondják neki: „nem búr az atyfi, hanem peresznyesat.“ rámondja: „jó hogy tudom.“ A magyar munkás szeret tanulni, volt alkalmam e tulajdonságát megismerni.

A fenyőfajok meghatározásáról

Illés Nándortól

E lapok szerkesztősége, Récséről, Nagy-Kanizsa mellől következő levelet vette:

„Tisztelt szerkesztőség.“

Ide mellékelve van szerencsém egy fenyő fa ágat azon tiszteletteljes kéréssel mellékelni, miszerint annak nevét meghatározva velem tudatni sziveskednék: vajon ezen fenyőnem, mely vidékünkön csak egy helyen, 12—14 éves példányokban találhatik, és állítólag amerikai magból eredt, bir-e azon tulajdonnal, hogy mint utánnövesztendő épületfa és gerenda a szaporitást megerdemelné. Inkey László.“

E lapok szerkesztője által felszólítva a nyilvános válaszára, legezélszerűbbnek találtam a fenyvek meghatározására szolgáló táblát közleni.

Ezen tábla után, bár ki, minden növénytani előismeretek nélkül képes lesz bár mely fenyvet meghatározni, s Inkey László úr is személyesen meggyőződhet, mennyiben volt helyes meghatározásom. A jövő tavaszon, midőn a lombosok ki fognak hajtani, közleni fogom azok meghatározási tábláját is, mivel úgy reménylen hazai erdész közönségünknek sok esetben biztos kalauzt szolgáltatandók kezébe.

Abietineae Rich. Fenyvek

1. Himbarkák magánosan állók; a toboz pikkelyek végeiken nincsenek megvastagodva 2;
- — csoportosan állók; a tobozpikkelyek végükön megvastagodva; a tűk csak az egy éves hajtásokon magánosak, később 2—5-ével egy tokban; örökzöld fák. . . . . **Pinus. L.**

- 2 A tűk mindenütt magánosak, örökzöldek 3
 — — a fiatal hajtásokon magánosak,
 a másod éves hajtásokon és idő-
 sebb ágakon pedig sok tűs
 bojtokban 4.
3. A tűk laposak, a tobozok fölállóak és éréskor
 lehullanak . . . . . **Epicea DC.**
 — — 4 szegletűek, tobozok lefüggők és
 éréskor szét nem hullanak . . . **Abies. Link.**
 — — laposak, a tobozok lefüggők,
 szét nem hullók . . . . . **Tsuga. Zucc.**
4. Csak nyáron zöldek . . . . . **Larix. DC**
 Örök zöldek . . . . . **Cedrus. Barr.**

I Pinus L.

1. 2 tű egy tokban 2
 3—5 tű egy tokban, az új hajtás molyhos, 11.
- 2 A tűk többé kevésbé feszesek. 3.
 — — vékonyak és finomak. 10.
3. A tűk 1—3'', a tobozok 1—2'' hosszúk. 4.
 — — 3''-nél, a tobozok 2''-nél hosszabbak. 7
4. A rügyek hosszukásak, tompa hegyűek, sárgák; a tűk ham-
 vas szürkék; a tobozok nem ragyogók, az egyévesek
 kampó alakulag meghajlott, a toboz hosszával megegyező
 kocsányon függenek végeikkel föld felé hajolva.
 Virágzás ideje, május . . . . . **pinus sylvestris L.**
 — — hosszukás hengerdedek, majdnem egyenlő vas-
 tagok, végükön egyszerre hegybe futnak ki, vagy egészen
 tompák, a tűk 1—2'' hosszúk; a tobozok ragyogók, első
 évben kocsányosak, föl állók, az érettek ülők. 5.
5. A tűk széle finoman fűrészelt, hegye tompa és sárga, a fi-
 atal tű belől lapos, később válus, kívül fénylő finom sikok-
 kal, színe sötét zöld. A tobozok fölállóak, igen rövid ko-

csánynyal, gömbölyded tojás alakúak, sötét vörös barnák. A toboz-pikkelyek megvastagodott végei dülényded paizsba lapulnak el, a mely közepén keresztül futó, élbe emelkedő, a központban köldökös párkány által két részre osztatik. A köldökből néha többé, néha kevésbé világosan felismerhető tövis emelkedik ki, a mely néha egészen a köldök mélyedésbe görbül. A dülény soha sincs megnyulva. A törzs mindig a földön fekszik, s csak vége emelkedik fel . . . . *pinus pumilio* **Haenke.**
 — — tincsbe szorulva a hajtáshoz simulnak; többé kevésbé hegyesek, szúrók, belül válusak, szélük éles, és töbnynyire facsartak. A tobozok éréskor szintesen állók, majd tojásdadok, majd aljukon keskenyedettek, s a világosság felé forduló oldalukon a tobozpikkelyek erősebb kifejlődése következtében töbnynyire ferdék. A tobozpikkelyek szélesek, küloldalukon feketés vörös barnák, belülről halvány barna színűek, rozsdás szegélyűek. A tobozpaizs egyenlőtlen négyszögű lobordad fogba nyulik ki, a mely kamó alakulag majd egyenesen majd inkább be vagy kifelé hajolva a toboz ülete (Basis) felé görbül, A törzs, bár törpe, de nem fekszik, .

. . . . . *pinus uncinata* **Ramond,** . . 6.

6. A tobozpaizs-nyulvány, a paizsfog, az alsó pikkelyeken még egyszer vagy félszer hosszabb a pikkely hosszánál, a felsőbbeken azonban egyenlő, vagy rövidebb is, mindig kifelé hajlott, s a naptól elfordult részen rövidebbre nyúlt, a *pinus pumilio*hoz hasonló paizsszal *pinus uncinata* α) *rostrata*
 — — az alsó pikkelyeken egyenlő a pikkely hosszával, a felsőbbeken felényivel, sőt negyednyivel is rövidebb, és befelé hajlott. *Pinus uliginosa* Neumann.

. . . . . *Pinus uncinata* β) *rotundata.* *)

*) Kérjük szaktársainkat utánnézni e két uncinatának, a mely a Tátrában is található lenne.

7. A tűk 3—5'' hosszuk; a rügyek hosszú, vékony hegybe kihuzva; a rozsdá színű, fehérszegélyű és végű rojtos pikkelyek csak alig állanak el kissé végeikkél; a tobozok 2—3'' hosszuk; akéreg barna. *pinus laricio*. Poir. 8.
 — — 5—6''-nyiek, a rügpikkelyek mindjárt képződésük első szakában közepüktől kezdve elállanak, az alsók vissza vannak hajolva, sőt visszafelé göngyölödve is. Ha a rügy kifejlődött a hajtás alján még sokáig rajta maradnak. 9
8. A korona inkább gúla alaku, a fiatal ágak sárgásabbak, a tobozpikkelyek belső lapjának közép barázdája, és a magszárnyak nyomán gyengén kormos szegélyzetű . . . *pinus laricio* α) *poiretiana*
 — — ernyős alaku, a fiatal ágak színe kormos-barnás, a toboz pikkelyek belső lapjának közép borozdája és a magszárnyak nyoma világosan kormos szegélyzetű . . . *pinus laricio* β) *austriaca*
 — — ernyő alaku, a fiatalabb ágak barnás sárgák, a pikkely belső lapján nem látható semmi idegen színezetű szegélyzet . . . *pinus laricio* γ) *pallasiana*
9. A toboz hosszukás, a mag szárnyas, a közép tengerpartjain honos *pinus pinaster* **Ait.** *pinus maritima* **DC***)
 — — gömbtojásdad, magja szárnyatlan, ehető; tűi 6—7''-nyiek párosak . . . . . *pinus pinea* **L.**
10. A tűk 2—4'' nyiek s csak 2 évig maradnak az ágon, minél fogva a korona fölötté laza, átlátszó; ritkán 3 tű egy tokban, melyek két csavarvonalban állanak az ágon. Az anyavirág nem a hajtás végén, hanem közepén; a mintegy 1/2-nyi kocsányu toboz éréskor le függ, gúla alaku, teljesen megérve szürkés sárga színű; hazája a középtenger partjai . . . *pinus halapensis* **Ait.****)

*) Az Inkay László úr által küldött *pinus* faj.

**) E fannak 3 válfaja ismeretes, n. m. *pinus halepensis minor*, *maritima*, *genensis*.

— — 8"-nyiek, a toboz nyúlt tojásdad, kocsánytalan, az az ülő, csoportosan álló s a tűknél 3-szor, sőt többel is rövidebb, toboz-pikkelypaizs lapos minden él nélkül
 . . . . . *pinus brutia* **Ten.**

11. A tűk háromélűek, vastagok, az élek szélei fűrész foguak, belső lapjukon 3 sőt több fehéres sikkal, az ágfelé hajlók, minélfogva a lombzat bojtos kinézéssel bír, a rügyek barnák, a tobozok hengerdedek, mind két végükön belapultak; magja nagy, szárnyatlan, egy oldalán vörös barna, másikon sárgás barna *pinus cembra* **L.**

— — igen vékonyak, 3 élűek, belső két lapjukon 1—2 fehéres sikkal; a rügy világos sárga, ragyogó éles hegybe kinyuló, a toboz hosszúra kinyúlt, laza, magja barna szárnyu, a törzs kérge csak a gyökér fölött repedezik meg kissé, különben sima . . . *pinus strobus* **L.**

II. *Epicea* DC.

1. A tűk laposak és tompa bevágott végűek, a felső lap ragyogó zöld, az alsónak 3 ragyogó zöld párkányszegélyzete között két fehér csík; az ágakon a levelek fésűsen állanak; a tobozok fölállóak és éréskor pikkelyeik a maggal együtt lehullanak (*picea pectinata* **M.**)

. . . . . *abies pectinata* **DC.*)**

— — fél oly hosszuk mint az előbbinél, fellapjuk ragyogó zöld, allapjuk ezüst fekére; a toboz sötétebb színű, rövidebb, vége felé vékonyuló, egy oldala (legalább) mindig szurkos, a toboz pikkelyek lehullók, de a murvák a toboztengelyen maradnak (*picea balsamea* **M.**)

. . . . . *abies balsamea* **Marsh.**

III. *Abies* Link.

1. A tűk 4 szegletűek, a tobozok nagyok, hosszuk 2 — — — — — aprók, rövidek 3

*) A tiszta, *taxus baccata* levelei hasonlítanak kissé hozzá és szintén fésűsen állanak, de hegyesek, s allapjukon sárgás zöld színűek, párkány és csík nélkül.

2. A tűk majdnem 4 szegletűek, hegyesek, a rügyek sárga rozsdaszínűek, orsó alakúak, az az alulfelül vékonyabbak mint a középén . . . . . *abies excelsa* **DC.**
 — — 4 szegletűek ugyan, de laposkásabbak az előbbiénél, kajlak, úgy hogy a lombozatnak kissé kondor kinézést kölcsönöznek, sárgás végűek; a rügyek sárgásbarnák, végükön viola színbe játszó szurok hártyával bevonva, kupalakuak, t. i. ha alsó végük vékonyabb is, de nem oly szembetűnőleg, mint az előbbinél . . . . . *abies maxima*.
3. A tűk mind a 4 lapon fehér, soros pontozattal, valamennyi kajla, rövid, tompa végű, a rügyek rozsdaszínűek, hosszukás orsódadok; a tobozok 2''-nyiek, hosszukásak, vékonyak. lefüggők, a tobozpikkelyek megfordított tojás alakúak . . . . . *abies alba* **L.**
 — — rövidek, élénk zöld színűek, éles hegyben végződők, a tű élek alul tompák, a hegy felé élesedők, a 4 lap fehér, hosszukás, sorjában egymás mellett álló pontozattal; a rézsutosan függő toboz hosszukás, orsódad, világos vörösbarna, a tobozpikkelyek ékalakuak, ki felé álló végükön kerekdedek, szélük kivágott, közepük rendszeren hasított . . . . . *abies rubra* **Mill.**
 — — rövidek, alig 1/2''-nyiek, színük feketés zöld, végük tompa, 4 szegletű, a szegletközi lapokon apró, fehérés bibiresókkal; a függő tobozok orsódadok, sötét vörösbarnák 1 1/4—1 1/2''-nyiek; a tobozpikkelyek dülénydedek, végükön kikerekitve, szélük kissé hullámos . . . . .
 . . . . . *abies nigra* **Michx.**

IV. *Tsuga* Zucc.

1. A tűk laposak, hegyük felé keskenyedők, tompák; szélük csak nagyító üvegen vagy a nap felé tartva látható fűrészfogakkal; felső lapjuk ragyogó, sárgás-zöld, alul mint a *picea pectinatanál* két fehér sáv, de a párkány szegélvek színe

nem oly élénk. A rügyek aprók, gömbölydedek, sárgás rozsdá színűek; a tobozok aprók alig 1''-nyiek, s a tavali ághajtás csucs-rügyéből erednek, tehát az ágvégeken vannak, lefüggők, és pikkelyeik nem hullanak le éréskor, az ágak végei is lefüggők (tsuga canadensis *M.*) . . . . .

. . . . . *abies canadensis* **L.**
 — — 1''-nyiek, fésűsen állók, végük, szélük tompa ép, a felső lap ezüst fehér; a 3³/₄—4''-nyi toboz az ágvégeken eggenként függ, hosszukás, hengerded, végén vékonyabb, ragyogó, barna, — hosszú, keskeny, fűrészcs, hegyzett kiálló murvákkal, mint a vörösfenyő tobozán; a tabozpikkelyek majdnem kerek, homorú, épelűek, simák; a murvák még egyszer oly hosszúk mint a pikkelyek; a mag gesztenyeszín szárnyu, tojásdad, kemény héjú (tsuga douglasii) . . . *abies douglasii* **Loud.**

V. *Larix* DC.

1. A toboz hengerded, mind két végén tompa, a tobozpikkelyek kifelé hajlók, a murvácskák hegedü formák, hegyzettek, ... *larix europaea* **DC.***)
 — — gömbölyded, a tobozpikkelyek befelé hajlottak, a murvácskák körkörösök, tompán hegyzettek . . . . .
 . . . . . *larix microcarpa* **Poir.****)

VI. *Cedrus* Barr.

1. A tűk majdnem hengerdedek, hegyesek, a tobozok tojásdadok, végükön laposak, felálló, éréskor széthullanak . . . . . *cedrus libani* **Barr.**
 — — szintén hegyesek, szélesebbek és sötétebb kékes zöldek mint a libanoniéi, 3-élűek, kemények, a tobozok tojásdadok, tompák, felálló . . . . .
 . . . . . *cedrus deodora* **Loud.**

*) Van 12 válfaja u. m. *larix europea communis, laxa, compacta, pendula, repens, flore rubro, flore roseo, flore albo, sibirica, dahurica, intermedia, fraseri.*

***) Van 2 válfaja, u. m. *larix microcarpa rubra, és prolifera.*

Az Inkey László úr által beküldött fenyő minden jelei Aiton pinus pinasterével egyeznek meg: van 10 válfaja, ugyan is lemoniana, minor, foliis variegatis, maritima, (csak abban különbözik, hogy csúcsosab törzsü), chinensis, nepalensis, nova hollandica, St. Helenica, massoniana.

Hazája e fanemnek a közép tenger partvidéke, az ázsiai Himalaya, Szt. Ilona szigete, China; szereti a mély száraz homokot, vagy homokos agyagot, száraz alapréteggel. Malherbes, Rosier és mások, kik e fáról irtak, azt állítják, hogy mérszen vagy meszes talajon nem tenyészik.

Franciaországban e fanemet a homok befásítására használták föl a legjobb eredménnyel. Ezen ültetvényezés 1789-ben létesítettett a gascognei öbölben és 300□ mértföldnyi területet borít.

A fa puha és rövid tartóssággal bír, mindazáltal a touloni hajógyarban igen használják, Bordeauxban pedig és a Provencebán minden ács munkára, ládáknak, tüzelésre. Legnagyobb haszna a szurok.

A magyar alföld befásításánál többet reménylünk tőle, mint a sylvestristől és austriacától, ajánljuk a futóhomokra, és kérjük Inkey urat, ha kissé körülményesetben tudósítana ezen ültetvényről.

Végül bátorkodom e lapok szives olvasóihoz azon kérés-sel fordulni, sziveskednének e lapok szerkesztőségével tudatni, tájékukon a fennebbi táblában foglalt fenyő nemek és fajok körül melyek tenyésznek, és mily viszonyok között, mily eredménnyel.

Az országos Erdészeti Egyesület előterjesztése a magyar kir. belügyminiszterhez, az erdőkárosítások meggátlása ügyében.

Nagyméltóságú Miniszter ur!

Az országos erdészeti egyesület ujabban is sajnosan értesült arról, hogy erdeink pusztítása nem kevesedik, s hogy addig, míg óhajtva várt erdőtörvényeink létrejöhetnek, erdőbirtokunk állománya tetemes kárt szenved, és nem egy község tartamos termőképességű földje változtatik terméketlen talaju birtokká.

Egyesületünk hivatásszerű kötelességének ismeri a köztudomásban levő erdőpusztítások megakadályozását kérni, hogy így a sok esetben képzelt jogosultság leple alatt elkövetett erdőkárosítások és falopások elhárítására, az ország egyik nagyjelentőségű birtokának védelmére kellő oltalmat eszközölhessen.

Midőn a Nagyméltóságod előtt is bizonyára fájdalommal ismeretes erdőpusztításoknak lehető meggátlása céljából kérést intézünk, ennek szomorú megvilágítása és indokolására csupán azon megható számokat idézzük, melyeket pénzügyminiszter ur ő nagyméltósága az államvagyonról ő Felségéhez intézett folyó évi előterjesztésében a kincstári birtokon elkövetett erdőkárosítások felől kimutat, melyek szerint a hazai erdőterületnek kerek számban egyhatodát képező államerdőkben az 1860-dik évtől kezdve az 1869-dik évig elkövetett, illetőleg tetten ért és a valószínű mintegy felére tehető károsítási esetek összes pénzértéke 801754 forint, melyből a felterjesztés idejéig 323840 forint értékig menő esetek tárgyaltattak; a megítélt kártérítésből pedig végrehajtás útján csak 127692 frt. hajtatott be s így egyedül a kincstári erdőkben elkövetett károk értékéből az államvagyonnak a nem tárgyalt esetek után 478113 forintot, a tárgyalt, de be nem hajtott esetek után pedig 195498 frt, vagyis e két utolsó tételt összevéve, 674062 forint követelése, illetőleg szenvedett kára van.

Tudjuk, hogy a nagyméltóságú belügyminiszterium még az 1867-dik évben kiadott 20330 számú körrendeletével Magyar- és Erdélyország összes törvényhatóságait felhívja, hogy azok az illető járásbirákat

ugy a mult időből származó, valamint az ujabban bejelentett erdei károk behajtása s az erdőpusztítások meggátlása végett fennálló hazai törvényeink értelmében gyors és erélyes eljárásra utasítsák, s e tekintetben tevékenységük felett különösen örködjének.

Mindazonáltal miként értesültünk és miként ezt a fenebb megjelölt számok is szomoruan igazolják, a tisztelettel idézett rendelet az ohajtott sikert nem eredményezte, miért is tekintve azon körülményt, hogy a károsítók nem fenytése, azokat ujjabb kihágások elkövetésére bátorítja és az erdőpusztítást mintegy közvetve terjeszti, hogy a más személyét és birtokát nem tisztelő, büntetlenül járó-kellő erdőtolvajok mérészségükben annyira mennek, hogy az erdészeti tisztviselőknek és erdőőröknek sok esetben életére is törnek: bátorkodunk Nagyméltóságodat teljes tisztelettel megkérni, hogy addig is mig hazai viszonyainknak minden irányban megfelelő ujj erdőtörvényt nyerhetnénk, az ország törvényhatóságait ujjabb is felhívni méltóztatnák, miképp azok a megyei vagy városi tisztségeket utasítsák, hogy az erdei kihágásokat és fatolvajlásokat érdemlett szigorral büntessék és hogy a tárgyalás alatt levő vagy ezután feljelentendő károsítási eseteket, melyek az ujjabb polgári törvénykezési rendtartás tárgyában hozott 1868. évi LIV. t. cz. III. cizime 95. §-ának h. pontja szerint is, ha büntényekkel párosulva nincsenek, sommás eljárás alá tartoznak, gyorsan elintézzék, a kimondott ítéleteket végrehajtsák: végül pedig, hogy a nem szakértők által kezelt községi erdöket is, a közérdek igényeinek megfelelő felügyelet alá vegyék.

Buda-Pesten 1869. évi nov. hó 21-kén. Az országos erdészeti egyesület nevében. Keglevich Béla, elnök. Bedő Albert, egyleti titkár.

Adatok a műszótárhoz.

Dr. Soltész János tanártól.

Almaghon; én ezt alul álló maghonnak nevezem, mely az értelmet tisztábban adja vissza. *(Ezzel mi is egyet értünk, és analog felül álló maghon.)*

Maglevél = magszik. *(Miatán a szik eredetileg szék; a*

magszik vagy magszék hasonlóan a tojasszékhez inkább a csirát jelenti, s a cotyledonum szék- v. sziklevel, vagy talán csemlével, maglevél.)

Üzem = üzlet. (Üzlet (Betrieb) alatt értünk minden értéktermelési rendszert, kivéve a szellemi szolgálatokat, és miután az erdőgazdaság is bizonyos rendszer szerint teszi azt, neki is van üzlet módja. Üzem alatt az erdősítés és erdőnevelés különböző módjait értjük. A szál- és sarjerdő nem az üzlet által különböznek egymástól, hanem az erdősítés, felnevelés, vágás-forgás, tehát az üzem által. E két fogalmat egymással összetéveszteni nem szabad.)

Berek = Hain; liget = Au; (Megfordítva.)
Csatorna; nem Fluder, mert ez zsilip-et tesz. (Zsilip alatt Magyarország a vízlecsapolására szolgáló gátnyílást értenek = zúgó; csatorna, hosszabb vízvezeték.)

Csipők helyett talán jobb égezők. (Csakhogy nehéz a kiejtése. Brennhaare = égető.szőrök.)

Csirmag helyett a tudományos műszótár magport használ. (Ha mag alatt a növénytől elváló oly productumot értünk, a melyből az anyanövényhez hasonló növény támad, akkor úgy a virágos (phanerogamae) valamint virágtalan (cryptogamae) növények maggal bírnak. Miután pedig az elsőké csirát v. is előre képzett növényt rejt magában, ezek magja volna a valódi csirmag, míg a virágtalanoké, mely csak egy sejtből áll, a mely megindulván előbb az anya növényről elüti alakot reprodukál, sejt mag v. akár pormag lehetne. A Zellkern pedig sejt szék (Cytoblasti).

Csőperodások = fészkesek, együttnevezők; az utóbbi műszó van elfogadva.

Czímer (16 l. 1. sor) nem fejezi ki azt, a mit alatta érteni akarunk.

Erdőbánlás = erdőkezelés (A bánlás szót az akadémia szótára is elítéli, s tehát mi sem fogjuk használni.)

Erdőbün = erdőcsiny, erdőrontás. (Erdőkár, erdőkartéletek, erdőkárosítók, erdőrontók sat. mind jó kifejezés.)

Erdőlegény = erdészlegény.

Ébreny = ébrény; ez azonban mindegy.

Felemásnövények = soklaki növények. (E tekintetben meg kell vallanunk a magyar növénytani alaktan eddig még jó kifejezést nem alapított meg, és a soklaki szó sem látszik nekünk szerencsésebbnek; mert a polygamia szót Linné sem választotta egészen helyesen, mert porodás, termő, és hímös virág egy egyeden is jöhet elő. Talán jobb lenne egyes lakiak, egyes házasok.)

Festanyag — festeny. (Ugy is sok már nyelvünkben az any eny.)

Fényeserkéreg; talán elég volna csak fénykéreg. (Simacsér lásd E. L. 1839 III. 87 lap. vagy színcser. Cser = Gerbrinde.)

Gubaes légy — csészeguboncz.

Gyökfanok; a fannak igen aljas értelme van a népnél, tán jobb a gyökrost. (A m. ny. szótára írói nem gondolkoztak hasonlóképen, és mi is elfogadhatónak tartjuk a gyökfan = Wurzelfasern, és fangyök = Zaserwurzel szavakat.)

Gyökpaizs = gyöksisak. (Mindegy, mert célja előhaladás közben védeni a tenyészkupot, mondhatnók gyökvért is, s ez talán hangzatosabb is lenne.)

Gyöktörzs = tőgyök. (Összetett szóknál az szokott előre jönni, a mely a végső értelmét meghatározza, pl. Vágmelléke, Székelyhida, Simontornya; a gyöktörzs földalatti törzs, a mely évente szárát és gyökereket ereszt; a tőgyök azt engedné vélni, hogy azt gyökérnek tartjuk, pedig nem az. De a tőgyök lehetne a vezér gyökér (Pfahlwurzel), mert a gyökérzet tövét képezi. Ajánljuk e szót gyökfő azon pont megjelölésére, a hol a gyökerek egyesülnek, v. is a honnét kiindulnak.)

Haraszt = Farrenkraut és nem Gebüsch. (Hát a Kraut mi?)

Klíma = éghajlat, égöv, földöv. (Igaz, de a klíma mégis klíma marad, inkább fejezi ki a fogalmat.)

Leppendék = szárnymakk, szárnyasmakk érthetőbb műszavak. (Ha a makk alatt föl nem nyíló s a magot ki nem hullató, szí-

vós héju gyümölcsöt értünk, a mely a diótól puhább héja által különbözik, az ajánlott szó helyesebb.)

Levélpárna = [levélvánkos. (Mi azt mondjuk levél saru, miután, ha lehull a levél, nyomot is hágy maga után.)

Magbur = magburok. (Az első rövidebb, és mért épen burok s nem bur?)

Moha; van moh is (Ugy tudjuk mind egy).

Robar; ezen műszó már nincs használatban.

Sajt képzény; ezt Hazslinszki [kelenynek nevezi. (Jobb lenne talán ha megtartanók a plasma, protoplasma, plasmodium szókat, hamarabb megértjük egymást is és másokat is.)

Sejtragasz; én szóról szóra sejtközállományt használok. (Szóról szóra sejtközanyag = Interzellularstoff.)

Teljes virág helyett jobb tökéletes. Teljes virág alatt azt értjük a hol a szirmok megsokasodtak s a hol porodák is szirmokká váltak. (A virágban vagy meg vannak a termékenyülésre szükséges szervek vagy nem; s az ilyen tökéletes vagy tökéletlen; vagy meg vannak a virág borító részei, a csésze, és szirmok, vagy nincsenek meg s így teljes és nem teljes. A fönnebb értelmezett pedig teli, ha csak a csésze és szirmok jelenlétét v. nem létét hiányos és kiánytalanul nem fejezzük ki.)

Ujbojítás, = ujbolítani — ifjítás, fiatalítás, ifjítani, fiatalítani. (Jobb lesz felujítani.)

Uszaárok, uszacsatorna = uszárok, uszacsatorna.

Zárttermés = paty mag, ezt használjuk a növénytanban. (?)

Zöldeny — levélzöld. (Legjobb lesz ha a chlorophyll mellet maradunk.)

Rostany = Rostanyag = (Fahsertoff.) (Nem mindegy az?)

Uzmeder = Floosbeet, v. folyammeder.

Nyáktömlő = Primordial-Schlauch. (Legyen inkább primordial tömlő.)

Negyőporodások = tetradynamia.

Fióksejt Tochterzelle, (*Anyasejt* = *Mutterzelle*.)

Birerő Tragfähigkeit.

Még több állat és növény faj megnevezése van helyre igazítva, de azon elnevezések különbsége csak az eltérő rendszertől függ. Igen köszönjük a szíves közleményt.

Kolkszond Jeremiás

Nyulassy Farkastól.

Midőn megkísértem ezen félfü életéből pár vonást hozni a nyilvánosság elé, érzem gyengeségemet Tacitussal szemben. Nem is lennék oly vakmerő Klió hívei közé szegődni, ha nem volnék meggyőződve, mily Isten és embernek tetsző munkát követek el, ha az erdészek oly példányát mutatom be e lapok szíves olvasóinak, a ki csakugyan remek volt a maga nevében.

Van egy nagybirtokos hazánkban, (bocsnát, nem csak egy, de több száznál, itt azonban csak az egyről szóllok), a ki különösen szereti importálni külföldről, kivált Csehországból erdőtisztjeit; neki köszönhetjük, hogy e derék félfüvel megismerkedhetünk.

Kolkszond gavar gyerek volt, s szerette a piquét fehér nadrágot, laktopánt s a fekete frakkot; más öltözetben ritkaság volt őt látni nyáron át. Ez baj nem lett volna, hisz valami 20 év előtt történt a dolog (ezt csak azért mondom, nehogy valaki az vélje ismerőséről beszéljek, mert a nevezett libéria végre kezdi ismét elloglalni méltó helyét): hanem még az a szokása is volt, hogy az öltözködés nagyon lassan, de annál pontosabban ment nála.

Accidit, hogy fa megszámlálásra megjelent az ellenőrző tiszt s miután emberünket bevárni nem lehetett, már t. i. a toilette miatt, előre lovagoltak az erdőmesterrel: majd utól éri őket segéd uram, ha hajfodrait helyre igazította.

Kedélyes beszélgetés között léptetett a két öreg, midőn vissza tekintvén végre látják utánnuk vágatni Kolkszondot. Persze ismét az obligát libéria rajta. Az erdőmester, a ki erdészemberről úgy szerette a

eziczomát, mint erdőben az ollót, türelem vesztve kiált fel: „Szt. Jeremiás, az a pankrót mókus még az erdőre is porcelán nadrágban jó ki.“

Az ellenőr, — kiről csak úgy ellehet mondani, mint Garay énekelte vitéz Hány Jánosról, találós, ész ő nála nem vala hiányos, — pár szót mond halkán az erdőmesternek, mire annak rossz kedve, míg a segéd megérkezett teljesen eltűnt, s arczán csak a barátság és szivélyesség tükröződének vissza. „Jó reggelt! mein Freund! hogy aludott? sat. nocsak hogy itt van; gyerünk tovább.“ Középre fogták az ártatlant, a ki a megtisztelést igen szívesen fogadta, s derült arczczal lovagolt a róka és medve között.

A völgy, melyen haladtak igen vizenyős, sok helyen sáros, lucskos volt, s a mint ily helyre értek, mint egy tempóra megsarkantyúzta a két czinkos paripáját, mit a megtisztelt szintén követett.

Óh! de siralmas állapot: a felírcsenő sár, lucsak megadta a porcelán nadrágnak! Hófehér mezején sárvirágok diszletek, úgy nézett ki, mint az elvirágozott líliom szirmai.

Egy telivér dandy eliszonyodik e barbárság fölött. A két vén kópé azonban látván a sikert kaczagni kezd; kapkogik hasához, jó hogy le nem rázza a lóról a nevetés; Kolkszondunk hűledezik, ébred álmaiból, s látja a színlelt barátság és megtiszteltetés kaján porcelán festéssé alacsonyulását, s vissza marad a középről lecsüggesztett orral.

* * *

Bemutattuk Kolkszondot mint erdészt, ám lássuk őt mint vadászt is.

Javában foly az usztatás: a patak tele hasábfával, amely hol csoportként uszik mint a raj, hol egyenként, néhol ismét feltorlódik, képezve rakásokat, melyeken, bár nem tanácslom, szárazlábbal mehetni át a tulsó patak oldalra. A partokon férfiak, nők futkosnak usza csákllyákkal kezükben, rendezve az uszófát, tovább menésre tuszkolva, a hol megtorlódni akar. Amott torlasz képződött; pár legény mindjárt rajta terem: egy lökés s a gesztencze megindul. A legényeknek ügyekezni kell, hogy lejussanak a ideje korán, mert a megindult fa mozog, inog, kavaródik mintha

főne. A patak zúg; a fa egymáshoz ütődése emeli zúgását; a munkával elfoglalt nép zsvivajg, lármáz, kaczag. Igazi erdei kép!

A felvigyázók komoly arczezal járnak fel s alá, serkentve a lankadókat, vagy figyelmeztetve: itt a hiba, ott a hiba; ide legény, oda leány; hát ez hol van, hát az hol van? — Mert van ám itt mód elkuncsorogni a lomhának; bár merre fordul az ember, erdőt lát: az pedig sűrűjében elrejt csakhamar,

Amott jön Kolkoszond, puska van a vállán; a fatális porcellán helyett fehér szarvasbőr nadrág szorítja szárait kappenstibli által védve. Ő a fő felügyelő: vezetője az egész usztatásnak.

„Hát te mit bódorogsz az erdőben“ riad egy gyerkőcze, a ki most bujik elő épen a fenyves árnyából.

Uram! csitt; őzet láttam a fák között, legel javában.“

A szigorú arczról eltűnt a harag, mosolytól váltva fel, mintha ködös zuzmarás reggelen kisüt a nap a szürke felhők közül.

„Gáspár! (a kerülő neve) ide jöjjön: ön arra, én erre kerülök, nem lehet hogy kicsusznék közülünk.

És úgy tett miként beszéle. Le emeli damaszk fegyverét, megvizsgálja a kupacsokat, (mert így olvasta Hartignál). Ovatosan lép a fák közé, s nem sokára eltűnik a sötét árnyak között.

Halkan lépdel előre, fülel, neszel, szimatol, s ime ott szürkül valami egy csepp tisztáson. Csak az oldala látszik: „őz, valóban őz.“! szive dobogni kezd, vére sebesen lüktet, szemei lángba borulnak; czéloz, s a fengver durran. Pár ugrást, azután zuhanást lehet hallani.

„Meg van?“ kiált a kerülő. „Meg, csak siesen ide“ a felelet. A két vadász össze jő, mennek oda a hol a vadnak elesni kellett. — Mi az? mit bámulnak? Kolkoszond fehér, piros, kék, zöld lesz; fluktirozik; a kerülő óbégat. De hát mi az kérem alásan? A jól talált őz? Biz az nem őz, hanem a Gáspár s z a m a r a.

A szamar tulajdonosa leghamarább vigasztalódott, mert 10 ft. ütötte markát a kártéritésen kívül hallgatásáért. De azért mégis csak kibujt a szeg a zsákból.

K ü l ö n f é l é k.

(Az erdő törvény javaslat.) Említettük, hogy közgazdászati ministeriumunk kebelében, mely a mindinkább elharapódzó erdőpusztítások meggátlása tekintetéből lehető rövid idő alatt egy kimerítő s a változott megyei közigazgatási viszonyokhoz idomított erdészeti törvényjavaslatot készül az országgyűlés elé terjeszteni, élénk tárgyalások folynak ezen erdő-törvény végleges megállapítása felett. Most a felől értesülünk, hogy már kidolgoztatott a törvényjavaslat, melyben erdeink biztosítására, az erdő pusztítási vétségek büntetésére, s az ország befásítására vonatkozó sok új és nagyfontosságú határozat talált helyet, egy január 3-án a közgazdászati miniszter elnöklete alatt egybe ülő szakbizottság által fog tanácskozás alá vétetni, melybe több szakférfiu és országgyűlési képviselön kívül az országos erdészeti és orsz. gazdasági egyesület küldöttei, valamint az erdővétségek büntetése iránt megállapítandó eljárás tekintetéből az igazságügyminiszteriumnak egy-egy képviselője is meghivattak. (P. N.)

Hallgatók száma a mariabrunni es. k. erdőakadémian 1869-70 tanévban mind a három évfolyamban 65 rendes, 6 rendkívüli, összesen 71; ezek közt magyar 7.

A tizedes mértékről szóló törvényjavaslat a P. N. szerint már készen van s véleményezés végett megküldetett valamennyi kereskedelmi és iparkamarának (Hát a mérnök- erdészeti- és gazdasági egyesületeknek miért nem? Szerk.) Különösen felhivatott a kamarák figyelme arra; óhajtandónak tartják-e hogy a vámfont és vámmázsa az új mérték mellett is fennmaradjon. (Egyvámfont = 2 kilogramme, és 1 vámmázsa = 2 métermázsa = 200 kilogramme.)

A keszthelyi m. k. gazd. fels. tanintézet 1868-9 évi értesítvény. E czim alatt jelent meg **Balás Árpád** tanár által szerkesztve egy 74 8-ad rét oldalra terjedő ügyesen és díszesen kiállított füzet mely részletesen közli: 1. Az intézet szervezetét 2. Az alap- és fegyelmi szabályokat, 3. A tanári testület névsorát, 4. A tantárgyak felosztását, 5. Az előadások vázlatát, 6. A tanulmányi kirándulásokat, 7. A tanóra ren-

det, 8. A hallgatók névsorát 1865-6, 1866-7, 1867-8 és 1868-9-ben; 9. Az intézeti gazdaság leírását; 10. A kísérleti tér leírását, 11. Az intézeti kertek leírását; 12. Az intézeti könyvtár, az intézeti olvasóterem, és az intézeti segély egyesület állását. 13. Az intézeti gazdaság és kísérleti tér térképét. Megszerezhető az érdekes füzet a keszthelyi fels. gazd. tanintézet igazgatósága ntján.

„Utmutatás a kezdő gazda gyakorlati kiképzésére.“ E napokban fog megjelenni egy valóban érzett hiányt pótló mű, mely a fels. gazd. tanintézetekre készülő ifjaknak alapos utasítást nyújt miként kellessék magukat tanpályájukra előkészíteniök. A mű szerője Balás Árpád a keszthelyi fels. gazd. tanintézet derék tanára. Előfizetéseket 1 ftal elfogadt e 8—9 ivet foglaló műre a szerző Keszthelyen.

A magyar erdei terménybank nem létezik többé, vagy nem is létezett, legalább nem jött tudomásunkra hogy életének legkisebb jelet adta volna, legfeljebb azt, hogy az E. L. 1869 évfolyamára előfizetett melynek 12 füzete mind gazdátlan Pestről a következő hátirattal érkezett vi-za: „be. teht nicht mehr. Bach“. —

A „Vadász és Verseny lap“ 1870-ik évi XIV-ik évfolyama bővített terjelemben fog megjelenni havonként háromszor két két iven. Előfizetési díj egész évre 10 ft, félévre 5 ft. Szerkesztik Keve József és Sárkány Ján. Fer. Az előfizetési pénzek Pestre, barátoktere 7-ik szám, a V. és V. kiadó hivatalához intézendők. Ajánljuk ezen külsőleg igen csinos, belsőleg változatos, érdekes, mulattató és oktató, bőtartartalmu élénk lapot t. olvasóink s különösen szaktársaink szives pártfogásába.

Szerkeszti és kiadja: **Wagner Károly.**

Főmunkatárs: **Divald Adolf.**

Selmecz, 1870. Nyomatott Mihalik István-nál.